

Katarzyna Pękacka-Falkowska

Genealogia toruńskiej rodziny Gieringów : szkic prozopograficzny

---

Rocznik Toruński 34, 163-205

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Genealogia toruńskiej rodziny Gieringów – – szkic prozopograficzny

Katarzyna Pękacka-Falkowska
Instytut Historii i Archiwistyki
UMK Toruń

W siedemnastowiecznym Toruniu nastąpiła częściowa wymiana elit rządzących. Na szczycie toruńskiej elity władzy znalazła się bowiem obok przedstawicieli starych rodów grupa tzw. „nowych mieszczan”, tj. ludzi wykształconych, często wywodzących się z grona rzemieślników cechowych i elity intelektualnej, potrafiących przystosować się do zmienionych warunków polityczno-ekonomicznych w mieście. Do najwybitniejszych i najdłużej związanych z Toruniem rodzin „nowych mieszczan” z całą pewnością zaliczyć należy piwowarską rodzinę Gieringów, której przedstawiciele od 1577 do 1793 r. nieprzerwanie z pokolenia na pokolenie zasiadali w Ławie Nowomiejskiej oraz Radzie Miejskiej¹.

---

¹ W latach 1576–1807 Gieringowie wprowadzili do Rady 10 osób, które – sumując – zasiadały w niej łącznie 172 lata, z czego 25 lat na stanowisku burmistrza. Daje to zatem rodzinie Gieringów trzecie, pod względem łącznej długości sprawowania urzędów, miejsce w toruńskich elitach władzy (za rodzinami von Allenów – 212 lat, i Hitfeltów – 187 lat). Zob. K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo Torunia od końca XIV do początku XVIII w.*, Toruń 1999, s. 92, przyp. 254; tenże, *Elity władzy wielkich miast pruskich w XIII–XVIII w. (próba analizy dynamicznego procesu długiego trwania)*, [w:] *Genealogia – rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski, Toruń 1996, s. 233 (tab. 3), 238 (tab. 6); A. Kardas, *Elity władzy w Toruniu w XVII wieku. Mechanizmy kształtowania się i wymiany grup rządzących*, Toruń 2004, s. 294 (tab. 4).

Dotychczas dzieje rodziny Gieringów doczekały się zaledwie dwóch szerszych opracowań, które obejmują jedynie najważniejszych przedstawicieli rodu. Są to fragmenty *Herbarza patrycjatu toruńskiego* Mariana Gumowskiego oraz książki Aliny Kardas: *Elity władzy w Toruniu w XVII wieku*. Krótkie biogramy najwybitniejszych Gieringów odnaleźć można także w *Toruńskim Słowniku Biograficznym* i *Polskim Słowniku Biograficznym*². Celem niniejszego artykułu jest próba wypełnienia luki w literaturze przedmiotu poprzez prezentację całościowej biografii zbiorowej interesującego nas rodu.

Podstawowe źródła, jakie zostały wykorzystane w opracowaniu, stanowią znajdujące się w Archiwum Państwowym w Toruniu genealogia rodzin Neisserów, Vogtów i Eckartów³ oraz rodziny Koyenów⁴, wykazy osób przyjętych do prawa miejskiego⁵, zachowane księgi metrykalne parafii luterańskiej staromiejskiej i nowomiejskiej⁶, a także znajdujące się w zbiorach Książnicy Miejskiej w Toruniu drukowane kroniki i panegiryki. Wykorzystano również wydane drukiem spisy toruńskich urzędników⁷, spisy obywateli miasta z XVII w.⁸, metrykę

---

² O rodzinie Gieringów zob. M. Gumowski, *Herbarz patrycjatu toruńskiego*, Toruń 1970; J. Dygdała, S. Salmonowicz, *O genealogiach patrycjatu toruńskiego XVI–XVIII wieku*, *Zapiski Historyczne*, t. XLII, z. 3, 1977, s. 86–106; H. Piskorska, *Antoni Giering*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. VII, red. W. Konopczyński, Kraków 1948–1958, s. 443; J. Dygdała, *Giering Jan (1688–1766)*, [w:] *Toruński Słownik Biograficzny* (dalej: TSB), t. III, red. K. Mikulski, Toruń 2002, s. 67–68; tenże, *Antoni Giering (1685–1759)*, *ibid.*, s. 66–67.

³ Archiwum Państwowe w Toruniu (dalej: APT), Kat. II, dz. XII, t. 1: Stammtafeln der Familie Neisser, dann auch der Familie Vogt und Ekart. (dalej cyt. jako Neisser).

⁴ APT, Kat. II, dz. XII, t. 4: Genealogie des Patrizier-Geschlechts der Koyen (dalej cyt. jako Koyen).

⁵ APT, kat. II, dz. I, t. 54: Verleihung des Buergerrechtes an Thorer Buergersohne 1704–1793 (dalej cyt. jako VBTB).

⁶ APT, Ewangelicka Gmina Nowego Miasta Torunia, t. 76–78, 85–86, 88 (dalej cyt. jako NM); APT, Parafia Najświętszej Marii Panny, 1) księga chrztów (1616–1673), 2) księga chrztów (1677–1735), 3) księga ślubów (1600–1753) (dalej cyt. jako MP).

⁷ K. Mikulski, *Urzednicy miejscy Torunia. Spisy: 1454–1650*, Toruń 2001; J. Dygdała, *Urzednicy miejscy Torunia. Spisy: 1651–1793*, Toruń 2002.

⁸ A. Semrau, *Die Bürgerlisten der Stadt Thorn aus dem 17. Jh.*, *Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*, Bd. 27, H. 4, 1919, s. 66–82 (dalej cyt. jako Semrau, *Bürgerlisten*).

gimnazjum toruńskiego⁹ oraz metrykę Uniwersytetu Królewieckiego¹⁰ i opracowaną przez Mariana Pawlaka niepublikowaną kartotekę studentów z Prus Królewskich¹¹. Natomiast za podstawę opracowania kwestii majątkowych posłużyły protokoły nowomiejskiego sądu ławniczego z lat 1592–1604¹² oraz znajdujące się w Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Toruniu zestawione na podstawie ksiąg ławniczych spisy właścicieli poszczególnych parceli¹³.

Zestawienie członków rodziny Gieringów

Nazwisko – forma podstawowa i oboczności:

Giering, Gereng¹⁴, Gering¹⁵, Gerung¹⁶, Giereng¹⁷, Gierenk¹⁸, Giernek¹⁹, Gieringk²⁰, Giring²¹, Giringk²², Goering²³, Göring²⁴, Gyerengin²⁵, Gyerenk²⁶.

---

⁹ *Metryka uczniów Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego*, t. 1–2, wyd. Z. H. Nowak i J. Tandecki, Toruń 1997–1998 (dalej cyt. jako *Metryka*).

¹⁰ *Die Matrikel der Albertus-Universitaet zu Koenigsberg in Preussen 1544–1829*, Bd. 3, hrsg. G. Erler, Leipzig 1917.

¹¹ Dalej cyt. jako P/Studenti Ark.1.

¹² APT, Kat. II, dz. IX, t. 57: Gerichtsprotokolle der Neustadt Thorn (dalej cyt. jako: Gerichtsprotokolle).

¹³ Zob. K. Mikulski, *Spisy właścicieli i opisy funkcji działek w poszczególnych kwartałach NM i SM Torunia od początku XVI do końca XIX wieku*, Toruń 2002 (dalej cyt. jako: K. Mikulski, *Właściciele...*). W posiadaniu Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Toruniu: sygn. różne (dalej cyt. jako AMZK).

¹⁴ Np. NM 88, s. 69.

¹⁵ Np. NM 88, s. 54.

¹⁶ Np. NM 20a, s. 87.

¹⁷ Np. NM 88, s. 76.

¹⁸ Np. NM 88, s. 103.

¹⁹ Np. NM 88, s. 66.

²⁰ Np. NM 76, s. 253.

²¹ Np. NM 78, s. 78.

²² Np. MP 3, s. 71.

²³ Np. NM 78, s. 65.

²⁴ Np. MP 3, s. 241.

²⁵ Np. NM 88, s. 90.

²⁶ Np. NM 88, s. 90.

Pokolenie I

1. Krzysztof I Giering

- syn Melchiora I Gieringa i Anny Loelboettel, prawnuczki Jana II Koye (1506–1567)²⁷
- urodził się w Królewcu
- pogrzeb: 12 V 1601
- zawód: sukiennik²⁸
- urzędy: ławnik nowomiejski (1569–1577), rajca nowomiejski (1577–1601), sędzia nowomiejski (1578, 1580, 1582, 1584, 1586, 1589, 1591, 1593, 1595), urząd wetowy (1561)²⁹
- małżeństwa: 1v. jeszcze w Królewcu, nn.; 2v. w Toruniu z Reginą³⁰, córką Błażeja Kojewę, piwowara
- z pierwszego małżeństwa: 3 synów i 2 córki (nr 2–6); z drugiego małżeństwa: 4 synów i 1 córka (nr 7–11)
- majątek: 1566–1601 – posesja nr 179 przy ulicy Sukienniczej³¹; 1573 – dom przy ul. Sukienniczej 178³²; 1580–1601 – pusty plac przy

²⁷ Zob. A. Kardas, op.cit., s. 140; Koyen, s. 183.

²⁸ Co godne odnotowania, sukiennicy nowomiejscy często przechodzili do innych zawodów. I tak Gieringowie zamienili sukiennictwo na piwowarstwo na pewno w drugim pokoleniu, albowiem piwowarstwo przeżywało w 2. połowie XVI w. rozkwit i dawało przepustkę do sprawowania urzędów we władzach miasta. (zob. K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 92; A. Kardas, op.cit., s. 195–196). Warto ponadto dodać, że o ile córki z pierwszego małżeństwa Krzysztofa I zostały wydane za sukienników, o tyle już 3 synów z drugiego małżeństwa było piwowarami, a ich siostra wyszła za piwowara. Zmiana zawodu mogła więc nastąpić w rodzinie nawet już w pierwszym pokoleniu, po drugim ożenku Krzysztofa z Reginą Kojewę z rodziny piwowarskiej.

²⁹ K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 192.

³⁰ W 1601 r., po śmierci męża, jako jej opiekun wystąpił jej brat Daniel Kojewę (APT, Kat. II, dz. IX, t. 57, k. 308). Potem ona i jej dzieci uczestniczyły w podziałach spadkowych Kojewów (tamże, t. 58, k. 519–520)

³¹ Obecnie ul. Sukiennicza 16. Wdowa po Krzysztofie, Regina, wraz ze swoimi dziećmi odstąpiła w 1601 r. w ramach rozliczeń spadkowych dom synowi z pierwszego małżeństwa – Henrykowi. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok I-1, s. 38, AMKZ 2578. Gerichtsprotokolle, k. 293.

³² Obecnie ul. Sukiennicza 18. Wcześniejszym właścicielem domu był Hans Bock. Wdowa po Krzysztofie, Regina wraz ze swoimi dziećmi odstąpiła w 1601 r. w ramach rozliczeń spadkowych dom zięciowi Krzysztofa I – Danielowi Eisenwagenowi, sukiennikowi. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok I-1, s. 35, Gerichtsprotokolle, k. 292v–293.

ul. Sukienniczej 155³³; 1582–1601 – dom przy Rynku Nowomiejskim 140³⁴; 1592 – jedna czwarta domu przy ul. Pańskiej 249³⁵

– uwagi: w 1600 r. był siódmym największym właścicielem nieruchomości w Nowym Mieście Toruniu³⁶

Pokolenie II

2. Jan I

– jego losach nie wiadomo nic poza tym, że powrócił do Królewca, gdzie zmarł przed 1603 r.³⁷

3. Krzysztof II

– jego losach nie wiadomo nic poza tym, że brał udział w podziale spadku po zmarłym bracie w 1603 r.³⁸; być może także wyemigrował z Torunia

4. Henryk

– początkowo osiadł w Toruniu
– w wyniku podziałów spadkowych po śmierci ojca otrzymał kamienicę przy ul. Sukienniczej nr 178; w 1603 r. sprzedał ją płóciennikowi Łukaszowi Müllerowi i zapewne wyjechał z Torunia³⁹. Mogło to być związane z przejściem spadku po bracie Janie I w Królewcu
– zmarł po 1603 r.

---

³³ Obecnie ul. Sukiennicza 15. Plac został odkupiony od Jerzego Kliche, sukiennika, a następnie sprzedany Szymonowi Scholcze. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok H-1, s.49, AMKZ 2577A.

³⁴ Obecnie Rynek Nowomiejski 15. Dom został odkupiony od Szpitala Piotra i Pawła. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok M-1, s. 21, AMKZ 2579A.

³⁵ Obecnie jest to ul. Ślusarska 5. Dom został zajęty za długi przez czterech wierzycieli Mikołaja Hacke. Obok Gieringa byli to: Andreas Hoffman, Andreas Ruprecht i nieznanzy z imienia Schrotter. Część Gieringa została odsprzedana Szymonowi Hacke. Zob. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok S-1, s. 26. AMKZ 2193A.

³⁶ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 192.

³⁷ Zob. Gerichtsprotokolle, k. 325v-326. Podział spadkowy po śmierci Jana I Gieringa z Królewca.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Gerichtsprotokolle k. 293, 330.

5. Anna I

- pogrzeb: po 1610 r.
- małżeństwa: przed 1608 r. Jan Buchwalter, sukiennik⁴⁰
- dzieci: 1 syn⁴¹

6. Agnieszka I

- pogrzeb: przed 1621 r.⁴²
- małżeństwa: 1v. Daniel Eisenwagen, sukiennik⁴³
- urzędy męża: ławnik nowomiejski (1618–1625)⁴⁴
- dzieci: co najmniej 1 syn – Jan⁴⁵

7. Jerzy I

- pogrzeb: 1 I 1644⁴⁶
- zawód: piwowar
- urzędy: ławnik nowomiejski (1628–1634), rajca nowomiejski (1634–1643), sędzia nowomiejski (1635, 1639, 1643)⁴⁷
- małżeństwa: przed 1616 r. poślubił Elżbietę I Scheffer, córkę Jakuba, piwowara⁴⁸
- miał sześćoro dzieci: 4 córki i dwóch synów (nr 12–17)
- majątek: 1606–1616 – mielcuch przy ul. Psiej 242⁴⁹; 1601–1616 – część domu przy Rynku Nowomiejskim 140⁵⁰; 1608–1614 – część

⁴⁰ Ibid., k. 325v–326.

⁴¹ 29 III 1608 (NM 76, 19) małżonkowie chrzcili syna Henryka, który imię otrzymał zapewne po wuju, bracie Anny.

⁴² W 1621 r. Daniel ożenił się z Barbarą Fabian (MP 3, s. 64).

⁴³ Gerichtsprotokolle, k. 325v–326.

⁴⁴ Zob. K. Mikulski, *Urzednicy...*, s. 190

⁴⁵ Ochrzczony 29 V 1606 r. (NM 76, s. 4).

⁴⁶ NM 20a, s. 219; J.H. Zernecke, *Gehrten und Gelehrten Thorns*, Thorn 1712, s. 10.

⁴⁷ K. Mikulski, *Urzednicy...*, s. 192.

⁴⁸ Pełnił urząd ławnika nowomiejskiego (1554–1606). Ibid., s. 206.

⁴⁹ Obecnie ul. Browarna 3. Mielcuch odkupił razem z Davidem Ruele od Rady Miejskiej. Następnie sprzedał go Stenczelowi Schulfrowi, piwowarowi. K. Mikulski, *Wlasciele...*, Blok S-1, s. 14, AMKZ 2193A.

⁵⁰ Kupującym był Stenczel Schulf. Swoją część domu sprzedał mu w tym samym czasie także David Ruelle. K. Mikulski, *Wlasciele...*, Blok M-1, s. 21, AMKZ 2579.

parceli przy ul. św. Katarzyny 189⁵¹; 1617–1643 – dom i mieluch przy Rynku Nowomiejskim 236⁵²; 1629 – parcele przy Rynku Nowomiejskim 147⁵³ i ul. Sukienniczej 148⁵⁴

– uwagi: w roku 1640 był dwunastym największym właścicielem nieruchomości w Nowym Mieście Toruniu⁵⁵

8. n. córka

– o jej losach nie wiadomo nic poza tym, że ok. 1610 r. wyszła za mąż za Dawida Ruele, piwowara⁵⁶

– najprawdopodobniej urodziła troje dzieci⁵⁷

9. Daniel I

– pogrzeb: 1629⁵⁸

– zawód: kupiec⁵⁹

– urzędy: ławnik nowomiejski (1622–1629), rajca i sędzia nowomiejski (1629)⁶⁰

---

⁵¹ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok N-1, s. 20, AMKZ 2576. Swoje części parceli w ww. latach utrzymywali: Filip Amon, piwowar, ławnik nowomiejski (1612–1620), rajca nowomiejski (1620–1634), sędzia nowomiejski (1621, 1625, 1628), most. (1626, 1629) (K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 186), Jan Kojewe (ławnik przedmiejski 1591–1613, st. ław. 1602–1613, ławnik staromiejski 1613–1615; tamże, s. 199), piwowarzy, oraz dzieci i wnuki z drugiego małżeństwa K. Gieringa – spadkobiercy Błażeja Kojewe. W roku 1614 skumulował je (dom, mieluch, browar) w swoim ręku inny jego syn, Daniel Kojewe, piwowar. Obecnie jest to parcela nr 6 przy ul. św. Katarzyny.

⁵² Odkupione od rodziny Schefferów K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok R-1, s. 26, AMKZ 2192. Obecnie Rynek Nowomiejski 5b.

⁵³ Obie otrzymał w spadku po bracie, Danielu Gieringu, kupcu, K. Mikulski, *Właściciele...*, M-1, s. 38, AMKZ 2579. Obecnie Rynek Nowomiejski 21.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 40. Obecnie ul. Sukiennicza 1.

⁵⁵ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 205, tab. 38.

⁵⁶ Córka ta została wydana za mąż za Dawida Ruelle po śmierci jego pierwszej żony – Barbary Mochinger (śl. 20 I 1602 r. – MP 3, s. 6 – zm. ok. 1610 r.).

⁵⁷ NM 76, s. 66, 74, 82.

⁵⁸ Zgon jego był skutkiem szerzącej się w mieście zarazy. Zaraza trwała w latach 1625–1630, przy czym jej rozmiary spotęgowane zostały dodatkowo przez skutki trwającej w latach 1626–1629 wojny polsko-szwedzkiej, której działania koncentrowały się w bezpośredniej bliskości Torunia. Zob. J.H. Zernecke, *Die verpestete Thorn*, Thorn 1710, s. 13.

⁵⁹ APT, kat. II, t. 126 (księgi kiery), s. 119.

⁶⁰ K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 192.

- 24 X 1626 r.⁶¹ ożenił się z Agnieszką II Wachsläger, córką Jerzego, piwowara i ławnika staromiejskiego (1625–1629)
- miał dwóch synów (nr 18–19)
- majątek: 1623 – spichlerz zbożowy przy ul. Psiej 238b⁶²; 1623 – dom i browar przy Rynku Nowomiejskim 147⁶³ oraz mielczuch przy ul. Sukienniczej 148⁶⁴; 1625 – parcela przy ul. Psiej 239a (od 1627 – współwłasność z Hansem Weinknechtem⁶⁵, piwowarem); 1625 – dom przy ul. Psiej 239b⁶⁶ (od 1628 r. współwłasność z wdową i spadkobiercami po Mateuszu Oleyu⁶⁷)

10. Filip

- pogrzeb: 8 XII 1656⁶⁸
- zawód: rzeźnik
- urzędy: ławnik nowomiejski (1646–1656)⁶⁹
- 28 X 1618 r.⁷⁰ ożenił się z Małgorzatą I Rümpler⁷¹, córką Jakuba, piwowara⁷²
- miał 8 dzieci: 6 córek i 2 synów (nr 20–27)
- majątek: 1628 – dom i browar przy ulicy Pańskiej 249⁷³; 1628–1629 – mielczuch przy ul. Pańskiej 253⁷⁴

⁶¹ Neisser, s. 213. Po jego śmierci Agnieszka wyszła po raz drugi za mąż 22 IX 1630 r. za Jakuba Austena, kupca.

⁶² Odkupił go od Albrechta Tamnitiusa al. Tamnitsa, kupca, K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok R-1, s. 36, AMKZ 2192. Obecnie ul. Browarna 4.

⁶³ Kupił go od Hansa George'a, białoskórnika. K. Mikulski, *Właściciele...*, M-1, s. 38, AMKZ 2579. Obecnie Rynek Nowomiejski 21.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 40. Obecnie ul. Sukiennicza 1.

⁶⁵ Był on ławnikiem nowomiejskim (1631–1656). Zob. K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 213.

⁶⁶ Także ten dom kupił od Jerzego Kasuba.

⁶⁷ Sprzedał ¼ domu. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok R-1, s. 41, AMKZ 2192. Tenże, *Właściciele...*, Blok T-1, s. 41, AMKZ 2194. Obecnie ul. Piernikowa 8.

⁶⁸ NM 77, s. 405; zgon ten był wynikiem zarazy roku 1656 r. Por. J.H. Zernecke, *Die verpestete...*, s. 21; Neisser, s. 315.

⁶⁹ K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 192.

⁷⁰ MP 3, s. 52; Neisser, s. 315.

⁷¹ Ur. 1596 – pogrz. 7 IX 1656 (NM 77, s. 403). Jej zgon był wynikiem zarazy 1656 r.

⁷² W 1600 r. Jakub był 31 największym posiadaczem nieruchomości w Starym Mieście Torunia. Zob. K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 191.

⁷³ Obie nieruchomości inkorporował od Kaspra Mochingera, piwowara. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok S-1, s. 26, AMKZ 2193A. Obecnie ul. Ślusarska 5.

⁷⁴ Odsprzedał go Davidowi Rümplerowi, piwowarowi. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 25, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Ślusarska 4a.

11. Jakub I

- pogrzeb: 2 V 1655⁷⁵
- zawód: piwowar
- urzędy: ławnik nowomiejski (1635–1646), rajca nowomiejski (1646–1655), sędzia nowomiejski (1649)⁷⁶
- 27 VIII 1623⁷⁷ ożenił się z Anną II Rümpler⁷⁸, córką Dawida, piwowara⁷⁹
- miał 10 dzieci: 2 synów i 8 córek (nr 28–37)
- majątek: 1628 – dwa domy, browar i wjazd przy ul. Sadlarskiej 266⁸⁰; 1624–1628 – parcele przy ul. Pańskiej 249⁸¹ i 253⁸²

Pokolenie III

12. Jakub II

- chrzest 10 IX 1616⁸³
- zmarł: po 1657
- zawód: sługa miejski
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie⁸⁴
- ożeniony z anonimową kobietą
- jedna córka (nr 38)

13. Jerzy II

- chrzest: ok. 1618⁸⁵

---

⁷⁵ NM 77, s. 388.

⁷⁶ K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 192; J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 225.

⁷⁷ MP 3, s. 71; Neisser, s. 263.

⁷⁸ Chr. 17 VII 1606 – pogrz. 4 VIII 1656NM 77, s. 397; Neisser, s. 263.

⁷⁹ Był ławnikiem nowomiejskim w latach 1635–1657. K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 206.

⁸⁰ Odkupił je od Macieja Rumlera, swojego szwagra. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 64, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 7.

⁸¹ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok S-I, s. 27, AMKZ 2193. Obecnie ul. Ślusarska 5.

⁸² Ibid., Blok P-1, s. 24, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Ślusarska 4(A). Obydwie parcele zostały kupione od Jakuba Simona, piwowara. W 1629 inkorporował je Filip Giering, po czym jeszcze w tym samym roku odsprzedał je Kasprowi Mochingerowi.

⁸³ NM 76, s. 79.

⁸⁴ *Metryka*, nr 2266, 2277.

⁸⁵ W źródłach brak informacji na temat daty jego chrztu. Alina Kardas identyfikuje Jerzego II z ochrzczonym w 1627 r. synem Daniela I (por. też, aneks). Świadczyć o tym

- pogrzeb: 15 II 1683
  - zawód: piwowar⁸⁶
  - urzędy: ławnik nowomiejski (1658–1676), rajca nowomiejski (1676–1683)⁸⁷
    - wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie⁸⁸; Uniwersytet w Królewcu (1638)⁸⁹; Uniwersytet w Lejdzie (1640)⁹⁰
    - 11 IX 1657⁹¹ ożenił się z Urszulą Rechenberger⁹², córką Michała, kupca
    - uwagi: zmarł bezdzietnie⁹³
14. Anna III
- chrzest : 6 X 1620⁹⁴

miałby fakt, iż do prawa miejskiego niejaki Jerzy został wpisany jako dwudziestodwuletek w 1649 r. Autorka artykułu nie zgadza się jednak z takim utożsamieniem. O braku prawomocności tezy A. Kardas informuje jednoznacznie zapis z *Genealogia Neisseriana*, iż syn Daniela I o imieniu Jerzy umarł w młodym wieku (zob. Neisser, s. 213), a także jednakowa data zapisu do Gimnazjum Toruńskiego przez Jerzego I, ławnika nowomiejskiego, dwóch synów: Jerzego i Jakuba (zob. *Metryka*, nr 2266, 2267). Jerzy II urodził się najprawdopodobniej między 1616 a 1620 rokiem, być może w roku 1618. Przesłanką dla takiego rozumowania jest uchwytna w źródłach czteroletnia przerwa w rodności Elżbiety Schaffer (lata chrztów jej dzieci 1616, 1620, 1621, 1623, 1624). Co więcej, też A. Kardas podważa również fakt przeprowadzki syna Daniela I – Daniela II, po śmierci ojca do Królewca (zob. Neisser, s. 214). W obliczu powtórnego zamążpójścia matki nie mógł on bowiem liczyć na ekonomiczną stabilizację w Toruniu. A zatem przy założeniu, że w epoce przedindustrialnej powtórne zamążpójście matki uniemożliwiała w przyszłości niepełnoletnim dzieciom stabilizację społeczno-majątkową, niezrozumiała byłaby kariera Jerzego II jako rajcy nowomiejskiego.

⁸⁶ Przyjęty do prawa miejskiego w 1649 r. Semrau, *Bürgerlisten*, s. 70.

⁸⁷ J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 380, s. 88.

⁸⁸ *Metryka*, nr 2266, 2277.

⁸⁹ *Die Matrikel der Albertus-Universitaet zu Koenigsberg in Preussen 1544–1829*, Bd. 3, hrsg. G. Erlar, Leipzig 1917, s. 132.

⁹⁰ P/Studenci Ark.1 59.

⁹¹ MP3, s. 156.

⁹² Urszula zmarła w roku 1682 (pogr. 20 IV 1682), NM 77, s. 467.

⁹³ A. Kardas twierdzi, iż miał on córkę, Katarzynę, która została wydana za mąż za Daniela juniora Wachschlagera (zob. też *Elity władzy...*, s. 141). W istocie Katarzyna była córką Jakuba I (MP3, s. 207).

⁹⁴ NM 76, s. 128.

- pogrzeb: 1649
  - wyszła za mąż 4 XII 1635 r.⁹⁵ za Jana Paliurusa, kupca⁹⁶
  - miała 4 dzieci: 3 córki i 1 syna⁹⁷
15. Barbara I
- chrzest 2 XII 1621⁹⁸
  - pogrzeb: po 1671 r.
  - dwukrotnie zamężna: v1 – Jan Heinold, kupiec (śl. 4 V 1638⁹⁹);
- v2 – Wawrzyniec Rast, pastor z Królewca (śl. 8 VI 1671¹⁰⁰)
16. Agnieszka III
- chrzest: 17 VIII 1623¹⁰¹
  - najprawdopodobniej zmarła jako dziecko
17. Krystyna
- chrzest : 15 X 1625¹⁰²
  - pogrzeb: 30 VII 1698¹⁰³
  - do śmierci pozostała panną
18. Jerzy III
- chrzest: 28 X 1627 r.¹⁰⁴
  - zmarł jako dziecko¹⁰⁵
19. Daniel II
- chrzest: 9 III 1629 r.¹⁰⁶
  - wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie¹⁰⁷

⁹⁵ MP 3, s. 104.

⁹⁶ Paliurus był później członkiem III Ordynku (1639–1640). K. Mikułski, *Urządnicy...*, s. 203.

⁹⁷ NM 76, s. 394, 408; NM 20a, s. 162, 212.

⁹⁸ NM 76, s. 153.

⁹⁹ NM 20a, 132. Heinold został wpisany do prawa miejskiego w roku swojego ślubu.

¹⁰⁰ NM 77, s. 51.

¹⁰¹ NM 76, s. 190.

¹⁰² NM 76, s. 225.

¹⁰³ NM 77, s. 507.

¹⁰⁴ NM 76, s. 253

¹⁰⁵ Zmarł jako dziecko. Neisser, s. 213.

¹⁰⁶ NM 76, s. 276; Neisser, s. 214.

¹⁰⁷ *Metryka*, nr 3130.

- wyjechał z Torunia do Królewca i tam osiadł na stałe¹⁰⁸
- majątek: w 1641 r. w jego imieniu trzymał spichlerz przy ul. Błotnej 317b jego ojczym, Jakub Austen

20. Regina II

- chrzest: 4 IX 1619¹⁰⁹
- najprawdopodobniej zmarła jako dziecko

21. Małgorzata II

- chrzest: 3 III 1622¹¹⁰
- pogrzeb: po 1648 r. [>26 lat]
- 30 VII 1641 r. wyszła za mąż za Hansa Weck, rzeźnika¹¹¹
- miała 1 córkę¹¹²

22. Anna IV

- chrzest: 23 IV 1624¹¹³
- najprawdopodobniej zmarła jako dziecko

23. Regina III

- chrzest: 6 XII 1626¹¹⁴
- pogrzeb: 1693¹¹⁵
- 14 V 1652 wyszła za mąż za Jana Deutschmanna, rymarza¹¹⁶
- miała 8 synów¹¹⁷

24. Zuzanna

- chrzest: 26 III 1632¹¹⁸
- pogrzeb: po 1672 r. [>40 lat]

---

¹⁰⁸ Neisser, s. 214.

¹⁰⁹ NM 76, s. 113.

¹¹⁰ NM 76, s. 160; Neisser, s. 315.

¹¹¹ NM 20a, s. 182; Neisser, s. 316.

¹¹² MP1, s. 228. Katarzyna została ochrzczona 10 III 1649 r.

¹¹³ Neisser, s. 315

¹¹⁴ NM 76, s. 238; Neisser, s. 315.

¹¹⁵ Neisser, s. 316.

¹¹⁶ NM 77, 3.

¹¹⁷ MP1, s. 252, 262, 272, 297, 313, 333, 345.

¹¹⁸ NM 76, s. 343; Neisser, s. 315.

– dwukrotna mężatka: v1 – Tomasz Werner, kupiec – śl. 13 IV 1660 r.¹¹⁹; v2 – Jakub Pawłowski alias Dobschitz, kupiec – śl. 3 V 1667¹²⁰

– miała 3 dzieci: z pierwszego małżeństwa syna i córkę¹²¹, z drugiego – syna¹²²

25. Elżbieta II

– chrzest: 8 VIII 1634¹²³

– pogrzeb: 19 III 1705¹²⁴

– trzykrotna żona: v1 – Hans Fierlingk, kupiec – śl. 30 X 1657¹²⁵; v2 – Jan Fischer, organista w kościele św. Jakuba – śl. 4 I 1661¹²⁶; v3 – Hans Auschwitz, piwowar – śl. 19 IV 1667¹²⁷

– miała 5 dzieci: z drugiego małżeństwa 2 synów i 1 córkę¹²⁸; oraz 2 córki z trzeciego małżeństwa¹²⁹

26. Jakub IV

– chrzest: 19 XI 1639¹³⁰

– pogrzeb: 2 IX 1656¹³¹

27. Krzysztof III

– 1640–1643

28. Jakub III

– chrzest: 16 VIII 1627¹³²

---

¹¹⁹ MP 3, s. 168; Neisser, s. 316.

¹²⁰ MP 3, s. 186; Neisser, s. 316.

¹²¹ MP1, s. 306, 313.

¹²² MP3, s. 186.

¹²³ NM 76, s. 360; Neisser, s. 315 (4 VIII).

¹²⁴ NM 77, s. 522.

¹²⁵ NM 77, s. 21; Neisser, s. 317. Jego pierwsza żona to Katarzyna Mentzel, córka piwowara – Szymona (śl. 6 I 1653 – MP 3, s. 143).

¹²⁶ MP 3, s. 171; Neisser, s. 317.

¹²⁷ NM 77, s. 43; Neisser, s. 317.

¹²⁸ NM 76, s. 604, 618; MP1, s. 345.

¹²⁹ NM 76, s. 683, 699.

¹³⁰ NM 20a, s. 154.

¹³¹ NM 77, s. 402; zgon ten był wynikiem zarazy 1656 r.

¹³² NM 76, s. 250.

- pogrzeb: 1 III 1711¹³³
- zawód: piwowar¹³⁴
- urzędy: ławnik nowomiejski (1656–1680), rajca nowomiejski (1680–1711), urząd mostowy (1694)¹³⁵
  - dwukrotnie żonaty: 1v. Regina V Auschwitz¹³⁶, córka Joachima, piwowara¹³⁷ – śl. 9 IV 1652¹³⁸; 2v. Elżbieta V Krohnenberger¹³⁹, córka Antoniego, kupca¹⁴⁰ – śl. 18 VI 1680¹⁴¹
    - dzieci: z pierwszego małżeństwa 11: 7 synów i 4 córki (nr 39–49); 3 dzieci z drugiego małżeństwa: 2 córki i 1 syn (nr 50–52)
    - majątek: 1694–1695 – dzierżawa majątków ziemskich w Wybczu, Bierzłowie, Siemoniu oraz Rzęczkowie za 243 złotych polskich czynszu¹⁴²; 1681–1692 – dom na ul. św. Katarzyny 205a¹⁴³; 1703 – dom na ul. Wysokiej 169¹⁴⁴; 1703 – dwie budy na ul. Za Murami 355c oraz ul. Pod Łukami 367b¹⁴⁵
    - uwagi: w roku 1662 wskutek niewypłacalności Torunia wobec dłużników miasta wszedł w skład specjalnej deputacji wysłanej przez Radę do Warszawy do króla Jana Kazimierza w celu prolongacji czasu

¹³³ NM 88, s. 31; Neisser, s. 263, 264; zgon był wynikiem zarazy. Zob. także pagniryki żałobne – Książnica Miejska w Toruniu a.fol.6, adl.105,3887; k.fol.15, adl.106–108,116216.

¹³⁴ Wpisany do prawa miejskiego w 1651 roku. A. Semrau, *Bürgerlisten*, s. 70.

¹³⁵ J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 225.

¹³⁶ Zmarła w 1679 r. MP 3, s. 141; Neisser, s. 264.

¹³⁷ Joachim pełnił urzędy ławnika przedmiejskiego (1641–1643), ławnika staromiejskiego (1643–1663) i starszego ławy Starego Miasta (1660–1683). J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 219; K. Mikulski, *Urzednicy...*, s. 186.

¹³⁸ MP 1, s. 101.

¹³⁹ Ur. 1652 – pogrz. 30 III 1710. NM 88, s. 25.

¹⁴⁰ Pełnił funkcje ławnika (1651–1657), rajcy (1657–1679) i scholasty nowomiejskiego (1658). W 1640 r. był on 13 największym posiadaczem nieruchomości w Nowym Mieście Toruniu. Zob. K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 205. J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 231.

¹⁴¹ NM 77, s. 64.

¹⁴² A. Kardas, op. cit., s. 143.

¹⁴³ Obecnie ul. św. Katarzyny 3.

¹⁴⁴ Obecnie teren Szpitala Wojskowego.

¹⁴⁵ Zob. Mikulski, *Właściciele...*, Blok I-1, s. 10, AMKZ 2578A; ibid., Blok R-1, s. 29, AMKZ 2192.

spląty odsetek i zaciągniętych pożyczek¹⁴⁶. W 1668 r. reprezentował wobec komisji królewskiej interesy cechu piwowarów w zatargu z Toruniem¹⁴⁷. W roku 1703 był piątym największym posiadaczem nieruchomości w Nowym Mieście Toruniu¹⁴⁸.

29. Małgorzata III

- chrzest: 25 III 1629¹⁴⁹
- najprawdopodobniej zmarła jako dziecko

30. Daniel III

- chrzest: 21 VI 1630¹⁵⁰
- pogrzeb: 1635¹⁵¹

31. Anna V

- chrzest: 28 I 1632¹⁵²
- pogrzeb: 30 V 1664¹⁵³
- dwukrotna mężatka: v1 – Hans Zachers, piwowar – śl. 5 I 1655¹⁵⁴;
v2 – Szymon jun. Behm, piwowar – śl. 4 III 1659¹⁵⁵
- urzędy męża: Szymon Behm pełnił funkcje ławnika (1660–1684) i rajcy nowomiejskiego (1684–1689)¹⁵⁶

---

¹⁴⁶ Na czele deputacji stanął burmistrz Antoni Donepe, towarzyszyli mu także rajca Jerzy Zimmermann, ławnik Piotr Eldingi oraz dwaj ławnicy przedmiejscy – Jan Wedemeyer i Jan Sachtleben. W trakcie wizyty u króla zostały załatwione trzy sprawy. Po pierwsze delegaci uzyskali odroczenie wykonania wyroku w sprawie benedyktynek toruńskich (zwrócenie kościoła św. Jakuba, zabudowań przyklasztornych oraz gruntów kościelnych zakonowi). Po drugie, król specjalnym dokumentem zezwolił Toruniowi na ogłoszenie 4-letniego moratorium na spłatę długów miasta (i odsetek). Po trzecie wreszcie, król potwierdził prawo składu Torunia. Zob. J. Dygdała, *Toruń między szwedzkim potopem a wojną północną (1660–1699)*, [w:] *Historia Torunia*, pod red. M. Biskupa, t. II, cz. 3, Toruń 1996, s. 98–100.

¹⁴⁷ Zob. *ibid.*, s. 109.

¹⁴⁸ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 209, tab. 39.

¹⁴⁹ NM 76, s. 230; Neisser, s. 263 (23 III 1626 r.).

¹⁵⁰ NM 76, s. 299.

¹⁵¹ Neisser, s. 263.

¹⁵² NM 76, s. 341; Neisser, s. 263 (27 I 1632 r.).

¹⁵³ NM 77, s. 429.

¹⁵⁴ NM 77, s. 9; Neisser, s. 263.

¹⁵⁵ NM 77, s. 27; Neisser, s. 263.

¹⁵⁶ K. Mikulski, *Urządnicy...*, s. 220.

– miała 3 dzieci: z pierwszego małżeństwa miała syna¹⁵⁷; z drugiego – syna i córkę¹⁵⁸

32. Regina IV

– chrzest: 9 II 1634¹⁵⁹

– pogrzeb: bd.

– 23 IV 1657¹⁶⁰ została wydana za mąż za Daniela Andresa, piwowara

– urzędy męża: ławnik nowomiejski (1669–1680)¹⁶¹

33. Elżbieta III

– chrzest: 24 IX 1636¹⁶²

– pogrzeb: 31 VIII 1656¹⁶³

– zmarła jako panna

34. Małgorzata IV

– chrzest: 18 X 1638¹⁶⁴

– pogrzeb: 4 IX 1639¹⁶⁵

35. Dorota I

– chrzest: 13 XI 1640¹⁶⁶

– pogrzeb: 4 III 1641¹⁶⁷

36. Dorota II

– chrzest: 27 II 1642¹⁶⁸

– pogrzeb: VII 1644¹⁶⁹

---

¹⁵⁷ Neisser, s. 263.

¹⁵⁸ NM 76, s. 579, 523.

¹⁵⁹ Neisser, s. 263.

¹⁶⁰ NM 77, s. 14; Neisser, s. 269.

¹⁶¹ K. Mikulski, *Urzednicy...*, s. 218.

¹⁶² Neisser, s. 236 (22 IX 1636); NM 76, s. 394

¹⁶³ NM 77, s. 402.

¹⁶⁴ Neisser, s. 263 (16 IX 1638); NM 76, s. 420.

¹⁶⁵ NM 20a, s. 154.

¹⁶⁶ NM 20a, s. 172; Neisser, s. 263 (16 IX 1640).

¹⁶⁷ NM 20a, s. 176.

¹⁶⁸ NM 20a, s. 193.

¹⁶⁹ NM 20a, s. 226; Neisser, s. 263 (25 IX 1643).

37. Katarzyna I

- chrzest: 2 II 1646¹⁷⁰
- pogrzeb: po 1683
- 25 I 1678¹⁷¹ wydana za mąż za Daniela jun. Wachschlagera, piwowara
- urzędy męża: ławnik przedmiejski (1684–1686) i staromiejski (1686–1693)¹⁷²
- miała 3 synów¹⁷³; być może wpis z 1 I 1663 r. w księdze chrztów staromiejskiego kościoła Marii Panny dotyczy jej nieślubnej córki – Barbary¹⁷⁴

Pokolenie IV

38. Elżbieta

- chrzest: 11 X 1657¹⁷⁵
- jej dalszych losach nic nie wiadomo

39. Anna VI

- chrzest: 10 III 1653¹⁷⁶
- pogrzeb: po 1694 [>33 lat]
- dwukrotnie zamężna: v1 – Jan Horn, kaletnik – śl. 27 IV 1683¹⁷⁷; v2 – Jan Bütaw, kaletnik – śl. 8 VII 1692¹⁷⁸
- miała 3 dzieci: 2 synów z pierwszego małżeństwa¹⁷⁹ i 1 córkę z drugiego¹⁸⁰

40. Jakub V

- chrzest: 15 X 1654¹⁸¹
- najprawdopodobniej zmarł jako dziecko

---

¹⁷⁰ Neisser, s. 263. MP 3, s. 207; Neisser, s. 269, 342.

¹⁷¹ MP 3, s. 207; Neisser, s. 269, 342.

¹⁷² J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 245.

¹⁷³ MP2, s. 8, 22, 30.

¹⁷⁴ MP1, s. 403.

¹⁷⁵ NM 76, s. 538.

¹⁷⁶ Neisser, s. 264, 265; NM 76, s. 472.

¹⁷⁷ NM 77, s. 70; Neisser, s. 265.

¹⁷⁸ MP 3, s. 246; Neisser, s. 265.

¹⁷⁹ MP2, s. 45, 57.

¹⁸⁰ MP2, s. 81

¹⁸¹ Neisser, s. 264 (13 X); NM 76, s. 499.

41. Jakub VI

- chrzest: 20 VI 1657¹⁸²
- pogrzeb: 27 IX 1711
- zawód: piwowar¹⁸³
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie¹⁸⁴
- dwukrotnie żonaty: 1v. Katarzyna II Kircheisen¹⁸⁵, córka Pawła, czerwonoskórnik – śl. 11 IV 1684¹⁸⁶; 2v. Konstancja Oloff, córka Marcina, pastora¹⁸⁷ – śl. 12 VI 1708¹⁸⁸
- z pierwszego małżeństwa 6 dzieci: 4 synów i 1 córka, oraz nn dziecko (nr 53–58)
- majątek: od 1703 – dom przy ul. Wielkie Garbary 273¹⁸⁹

42. Regina VI

- chrzest: 15 IV 1659¹⁹⁰
- pogrzeb: 6 XII 1729¹⁹¹
- dwukrotnie zamężna: v1 – Fryderyk Hoffman, sukiennik – śl. 3 V 1695¹⁹²; v2 – Jan Becker, sukiennik – śl. 6 I 1705¹⁹³
- urzędy męża: Hoffmann od 1696 r. pełnił urząd ławnika nowomiejskiego¹⁹⁴

43. Dorota III

- chrzest: 16 XI 1660¹⁹⁵
- pogrzeb: 17 IV 1665¹⁹⁶

---

¹⁸² Neisser, s. 264 (10 VI); NM 76, s. 535; zgon mógł być wynikiem zarazy, która trwała w Toruniu – z krótkimi okresami przerwy – w latach 1705–1711.

¹⁸³ Wpisany do prawa miejskiego w 1683 r. A. Semrau, *Bürgerlisten*, s. 74.

¹⁸⁴ *Metryka*, nr 5762.

¹⁸⁵ Chr. 30 VIII 1661–1706. NM 77, s. 72; NM 76, s. 595.

¹⁸⁶ Neisser, s. 266.

¹⁸⁷ O rodzinie Oloffów zob. np. J. Dygdała, S. Salmonowicz, op.cit., s. 98–99.

¹⁸⁸ MP 3, s. 291.

¹⁸⁹ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok S-1, s. 5, AMKZ 2193A. Obecnie ul. Wielkie Garbary 26.

¹⁹⁰ Neisser, s. 264, 267.; NM 76, s. 572.

¹⁹¹ NM 88, s. 63.

¹⁹² NM 77, s. 94; Neisser, s. 267.

¹⁹³ Neisser, s. 267.

¹⁹⁴ J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 228

¹⁹⁵ Neisser, s. 264 (14 XI); NM 76, s. 588.

¹⁹⁶ NM 77, s. 431.

44. Krzysztof IV
- chrzest: 11 IX 1662¹⁹⁷
  - najprawdopodobniej zmarł jako dziecko
45. Krzysztof V
- chrzest: 22 I 1664¹⁹⁸
  - najprawdopodobniej zmarł jako dziecko
46. Jan II
- chrzest: 15 II 1665¹⁹⁹
  - pogrzeb: 15 VIII 1703/5²⁰⁰
  - zawód: piwowar²⁰¹
  - 15 XI 1689²⁰² ożenił się z Dorotą V Baumgart²⁰³, córką Andrzeja III²⁰⁴, kupca²⁰⁵; był jej trzecim mężem²⁰⁶
  - zmarł bezdzietnie
47. Katarzyna III
- chrzest: 8 V 1667²⁰⁷
  - pogrzeb: 1733
  - 21 II 1702²⁰⁸ wyszła za mąż za Benedykta Straussa, piekarza
  - miała 3 dzieci: 2 córki i 1 syna²⁰⁹

¹⁹⁷ Neisser, s. 264 (9 IX); NM 76, s. 607.

¹⁹⁸ Neisser, s. 264 (20 I); NM 76, s. 620.

¹⁹⁹ Neisser, s. 264, 345 (13 II 1665–15 VIII 1703).

²⁰⁰ NM 76, s. 631.

²⁰¹ Wpisany do prawa miejskiego w 1686 r. Semrau, *Bürgerlisten*, s. 74.

²⁰² MP3, s. 241.

²⁰³ Ur. 1649 r. MP 3, s. 241.

²⁰⁴ Jego ojciec, Andrzej II Baumgart, był 14 największym posiadaczem nieruchomości w Starym Mieście Torunia w 1641 r. Zob. K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 204.

²⁰⁵ Pełnił m.in. urząd sekretarza (1660–1664), ławnika (1664–1672) i rajcy nowomiejskiego (1672–1684) (J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 219; K. Mikulski, *Urzędnicy...*, s. 187. Biogram Andrzeja III przytacza A. Kardas. Zob. też op.cit., s.157–158).

²⁰⁶ Pierwszy to Jerzy Senfftleben (MP3, s. 199); drugi Daniel Höffner, kupiec i ławnik staromiejski (1681–1688) (J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 228).

²⁰⁷ Neisser, s. 264 (6 V); NM 76, s. 653.

²⁰⁸ NM 77, s. 107; Neisser, s. 268.

²⁰⁹ NM 78, s. 78.

48. Daniel IV

- chrzest: 3 V 1669²¹⁰
- pogrzeb: 14 IV 1677²¹¹

49. Jerzy IV

- chrzest: 30 IV 1672²¹²
- najprawdopodobniej zmarł jako dziecko

50. Dorota IV

- chrzest: 27 V 1681²¹³
- pogrzeb: 17 III 1707²¹⁴

51. Antoni I

- chrzest: 30 X/1 XI 1685²¹⁵
- pogrzeb: 30 XI 1759
- zawód: piwowar²¹⁶
- urzędy: członek III Ordynku (1718), ławnik nowomiejski (1719), rajca nowomiejski (1723–1736), rajca staromiejskim (1736–1738), scholasta (1730–1736), protoscholasta (1738–1759), wicekamlarz (1732–1734), kamlarz (1734–1738), starszy rajca (1736–1738), burmistrz (1738–1759), burgrabia (1740–1741), dyrektor konsystorza (1738–1759)²¹⁷
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie²¹⁸; Uniwersytet w Lipsku (1704)²¹⁹; Uniwersytet w Halle (1705)²²⁰

---

²¹⁰ Neisser, s. 264.

²¹¹ NM 76, s. 668.

²¹² NM 76, s. 691.

²¹³ NM 76, s. 745; Neisser, s. 264 (24 V 1681–12 III 1707).

²¹⁴ Dorota IV zmarła w 26 roku życia jako panna. NM 77, s. 524.

²¹⁵ NM 76, s. 774; Neisser, s. 264, 350.

²¹⁶ Do cechu został wpisany w 1708 r. i już w 1711 r. objął funkcję starszego cechu. Formalnie prawo miejskie jako piwowar otrzymał jednak dopiero 7 III 1718. Zob. J. Dygdała, *Giering Antoni...*, s. 66; VBTB, s. 19.

²¹⁷ J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 225; por. H. Piskorska, op.cit.

²¹⁸ *Metryka*, nr 7828; Antoni uczył się m.in. u rektora G. Wende, aczkolwiek – według J. Dygdały – nie został nigdy wpisany do metryki gimnazjum. Zob. tenże, *Giering Antoni...*, s. 66.

²¹⁹ Studiował prawo.

²²⁰ H. Piskorska, op.cit.; P/Studenti Ark. I 148.

- żonaty z Anną VI Reuter²²¹, córką Daniela Wolffganga, kupca – śl. 10 II 1722²²²
- miał 8 dzieci: 4 córki i 4 synów (nr 59–66)
- majątek: 1725–1734 – dzierżawa podtoruńskiego folwarku Bielawy za 3000 zł pruskich rocznie; 1748–1754 – dzierżawa wsi Leszcz za 4200 zł pruskich rocznie²²³; 1723–1739 – dom przy ul. Sadlarskiej 267²²⁴; 1740 – dom przy Rynku Staromiejskim 436²²⁵; 1745–1747 parcela nr 209 przy ul. św. Katarzyny²²⁶; 1745–1759 kamienica przy Rynku Nowomiejskim nr 212²²⁷ oraz połączona z nią kamienica przy ul. św. Katarzyny 205a²²⁸
- uwagi: w latach 1715–1716 był jednym z przywódców opozycji piwowskiej przeciwko Radzie²²⁹. Zasłużył się przy budowie zboru staromiejskiego, za co został upamiętniony tablicą w kościele²³⁰. Po-

²²¹ Chrz. X 1702 – pogr. 71 1770. NM 78, s. 78. NM 77, s. 191.

²²² NM 77, s. 191; Neisser, s. 350; Zob. panegiryk weselny KM k.fol.3, adl.110, 113099.

²²³ J. Dygdała, *Giering Antoni...*, s. 67.

²²⁴ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 67, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 9. Przekazał ten dom swojemu synowi Jakubowi Antoniemu.

²²⁵ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok N, s. 25, AMKZ 2903. Obecnie Rynek Staromiejski 36. Potem w latach 1759–1770 mieszkała tam wdowa po nim Anna.

²²⁶ Ibid., Blok R-1, s. 20, AMKZ 2192. Obecnie ul. św. Katarzyny 13.

²²⁷ Ibid., Blok R-1, s. 10, AMKZ 2192. Obecnie Rynek Nowomiejski 24.

²²⁸ Ibid., s. 29. Obecnie ul. św. Katarzyny 3. Po jego śmierci dom trzymała w latach 1759–1770 wdowa, Anna Giering.

²²⁹ Por. J. Dygdała, *Podstawowe informacje o urzędach i ustroju Torunia oraz o składzie władz miejskich w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku*, [w:] tenże, *Urzednicy...*, s. 17; tenże, *Giering Antoni...*, s. 66. Inni przywódcy piwowarów to m.in. Daniel i Michał Wachslagerowie, Jerzy Auschwitz i Teodor Schoenewald. Zob. tenże, *Upadek miasta w dobie wojny północnej (1700–1718)*, [w:] *Historia Torunia*, pod red. M. Biskupa, t. II, cz. 3, Toruń 1996, s. 166.

²³⁰ Jak zauważa Stanisław Wałęga: „zaszczyt spoczywania w zborze staromiejskim spotkał jedynie najwybitniejszych mężów stanu Torunia, wysoce zasłużonych koło budowy [...]: rezydenta, burmistrza i protoscholarchę Krystiana Klossmanna [...] oraz burmistrza, protoscholarchę i dyrektora deputacji budowy zboru, Antoniego Gieringa [...]. Obaj spoczęli w grobach pod filarami tuż przy stopach ołtarza”. Początek łacińskiego epitafium Gieringa brzmiał: „Depositum in hac A.G. civit. Thoruniens. praeconsul director ministr. et protoscholarcha qui nat. Thoruni d. XXX. Oct. A. MDCLXXXVI gente per IIII. saec in hac urbe clara maiorum vestigi. secutus cum ad remp accessisset nihil antiquius sibi habuit quam patriae commodu iuvando bene

pierał kandydaturę Franciszka Krzysztofa Jetzego, przedstawiciela wczesnego Oświecenia, którego najprawdopodobniej poznał jeszcze w trakcie studiów w Halle²³¹, na rektora gimnazjum akademickiego²³². Następnie, gdy ten został obrany na to stanowisko, do swojej śmierci otaczał go protekcją²³³. Antoni prowadził także ożywioną działalność publicystyczną, drukując teksty dotyczące m.in. historii Torunia w gdańskich i pruskich periodykach²³⁴.

52. Elżbieta VI

- chrzest: 5 VI 1691²³⁵
- pogrzeb: 26 IV 1696²³⁶

Pokolenie V

53. Jakub VII

- chrzest: 18 I 1685²³⁷
- pogrzeb: 11 IV 1685²³⁸

54. anonim

- chrzest: 9 IX 1686 r.²³⁹

55. Jan III

- chrzest: 30 XII 1688²⁴⁰

---

merci". Zob. S. Wałęga, *Dzieje polityczne Torunia u schyłku Rzeczypospolitej (1724–1793)*, Toruń 1933, s. 372; J. Dygdała, *Giering Antoni...*, s. 67; tenże, *Miasto w dobie Augusta III (1733–1763)*, [w:] *Historia Torunia*, t. II, cz. 3, Toruń 1996, s. 230.

²³¹ O powiązaniach uniwersytetu w Halle z pomorskim mieszczaństwem zob. J. Wojtowicz, *Mieszczaństwo pomorskie w epoce Oświecenia...*, s. 371–372.

²³² J. Dygdała, *Giering Antoni...*, s. 67. O F. K. Jetzem zob. J. Wojtowicz, *Franciszek Krzysztof Jetze*, PSB, t. XI, s. 196–197.

²³³ Zob. S. Salmonowicz, *Toruńskie gimnazjum akademickie w latach 1681–1817. Studium z dziejów nauki i oświaty*, Poznań 1973, s. 263–264.

²³⁴ J. Dygdała, *Giering Antoni...*, 67; S. Salmonowicz, *Kultura umysłowa Torunia między barokiem a oświeceniem*, [w:] *Historia Torunia*, t. II, cz. 3, s. 359, przyp. 172.

²³⁵ NM 76, s. 815.

²³⁶ NM 77, s. 504; Neisser, s. 264.

²³⁷ NM 76, s. 769; Neisser, s. 266 (16 I).

²³⁸ NM 77, s. 474; Neisser, s. 266 (8 IV).

²³⁹ Neisser, s. 266.

²⁴⁰ NM 77, s. 474.

- pogrzeb: 7 III 1766
- zawód: piwowar²⁴¹
- urzędy: członek III Ordynku (1720–1732), ławnik nowomiejski (1732–1740), rajca nowomiejski (1740–1762), wicekamlarz (1742–1758), kamlarz (1758–1762), starszy rajca (1761–1762), burmistrz (1762–1766)²⁴²
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie²⁴³
- 19 I 1717²⁴⁴ ożenił się z Dorotą VI Jacob²⁴⁵, córką Jerzego Die-tricha, czerwonoskórnik²⁴⁶
- miał 7 dzieci: 4 córki i 3 synów (nr 67–73)
- majątek: od 1745 – dzierżawa dóbr bierzgłowskich za czynsz 2300–3000 zł pruskich rocznie²⁴⁷; dzierżawa folwarku „Roesnerow-skiego” (Roesnersches), Cegielni n. Wisłą, wsi Koronowiec oraz Pędzewo²⁴⁸; 1728 – dom przy ul. Małe Garbary 16²⁴⁹; 1728–1766 – dom przy ul. św. Katarzyny 193²⁵⁰ 1737–1739 – parcela nr 266 przy ul. Sa-dlarskiej²⁵¹
- uwagi: W latach 1705–1709 został zatrudniony w polsko-saskim generalnym komisariacie wojskowym; do 1716 r. był adiunktem w saskim regimencie dragonii hr. von Bayreutha²⁵². W roku 1732 został członkiem deputacji wysłanej do króla Augusta II w celu uzyskania

²⁴¹ VBTB, s. 17.

²⁴² Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 225.

²⁴³ Według J. Dygdały nie był on uwzględniony w metryce gimnazjum akademic-kiego, zob. tenże, *Giering Jan...*, s. 67–68. Autorka pracy przypuszcza jednak, że wpis z dnia 9 VII 1696 r. dotyczy właśnie Jana, por. *Metryka*, nr 7732.

²⁴⁴ Neisser, s. 326.

²⁴⁵ Chrz. 28 XII 1698 – pogrz. 15 XII 1771. NM 88, s. 199.

²⁴⁶ Był członkiem III Ordynku (1694/1697–1706). J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 228.

²⁴⁷ J. Dygdała, *Giering Jan...*, 68.

²⁴⁸ A. Kardas, op. cit., s. 144, przyp. 1099.

²⁴⁹ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok F-1, s. 37, AMKZ 2630. Obecnie ul. Małe Garbary 9.

²⁵⁰ *Ibid.*, Blok N-1, s. 20, AMKZ 2576. Obecnie ul. św. Katarzyny 6. Po śmieci meża dom trzymała w latach III 1766–XII 1771 Dorota Giering, z domu Jacob.

²⁵¹ *Ibid.*, Blok P-1, s. 64, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 7.

²⁵² J. Dygdała, *Giering Jan...*, s. 67

reskryptu królewskiego uwalniającego Toruń od niekorzystnych dla miasta postanowień dekretu z 1724 r.²⁵³

56. Jakub VIII

- chrzest: 6 VII 1692²⁵⁴
- najprawdopodobniej zmarł w 1708 r.
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie²⁵⁵

57. Jerzy V

- chrzest: 25 IV 1697²⁵⁶
- najprawdopodobniej zmarł jako dziecko ok.1701

58. Katarzyna IV

- chrzest: 16 IV 1702²⁵⁷
- zmarła jako dziecko²⁵⁸

59. Jakub Antoni

- chrzest: 27 XI 1722²⁵⁹
- pogrzeb: 4/12 III 1780
- zawód: piwowar²⁶⁰
- urzędy: ławnik nowomiejski (1750), starszy ławy (1763–1766), rajca miejski (1766–1780), wicekamlarz (1767–1775), kamlarz (1775–1780), starszy ławy nowomiejskiej (1763–1766)²⁶¹
- wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie²⁶², Uniwersytet w Jenie (1744), Uniwersytet w Lejdzie (1746)²⁶³

---

²⁵³ J. Dygdała, *W cieniu głębokich konfliktów wyznaniowych (1719–1732)*, [w:] *Historia Torunia*, pod red. M. Biskupa, t. II, cz. 3, Toruń 1996, s. 203–204.

²⁵⁴ NM 76, s. 824.

²⁵⁵ Jakub uczęszczał do gimnazjum akademickiego. Zob. *Metryka*, nr 7884.

²⁵⁶ NM 76, s. 859.

²⁵⁷ MP 2, s. 187.

²⁵⁸ Najprawdopodobniej umarła ona w 1705 r., albowiem *Genealogia Neisseriana* notuje pod tym rokiem anonimowe dziecko Jakuba III. Zob. Neisser, s. 266.

²⁵⁹ NM 78, s. 78; Neisser, s. 350 (25 XI).

²⁶⁰ VBTB, s. 79.

²⁶¹ *Ibid.*, s. 225.

²⁶² *Metryka*, nr 9143.

²⁶³ P/Studenci Ark.1 331. Według J. Dygdały Jakub Antoni studiował także w Lipsku. Zob. tenże, *Giering Antoni...*, s. 67.

- 24 X 1752 ożenił się z Anną Joanną Florentyną Proffe, córką Jana Gottlieba, kupca²⁶⁴
  - majątek: od 1748 r. dom przy ul. Sadlarskiej 267²⁶⁵
  - uwagi: zmarł bezdzietnie
60. Daniel Antoni
- chrzest: 31 VIII 1724²⁶⁶
  - pogrzeb: 13 III 1725²⁶⁷
61. Dorota Elżbieta
- chrzest: 24 IV 1726²⁶⁸
  - pogrzeb: 30 XI 1732²⁶⁹
62. Antoni II
- chrzest: 19 I 1729²⁷⁰
  - pogrzeb: 29 XII 1729²⁷¹
63. Jan Antoni I
- chrzest: 21 XII 1730²⁷²
  - pogrzeb: 29 VI 1731²⁷³
64. Renata Dorota
- chrzest: 21 X 1733²⁷⁴
  - pogrzeb: 24 VIII 1735²⁷⁵

²⁶⁴ Od 14 XII 1739 r. wchodził on w skład deputacji budowy zboru luterańskiego w Starym Mieście Toruniu, której inicjatorem był późniejszy teść jego córki, Antoni Giering. Zob. S. Wałęga, op.cit., s. 213. Pełnił także następujące urzędy: ławnika staromiejskiego (1745–1754), ławnika przedmiejskiego (1736–1745), członka III Ordynku (1723–1745), a w latach 1734–1736 – prezesa tegoż. J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 237.

²⁶⁵ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 67 AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 9. Wdowa po Jakubie Antonim – Anna Florentyna, posiadała kamienicę przy ul. Sadlarskiej aż do 1806 r.

²⁶⁶ NM 78, s. 78.

²⁶⁷ NM 88, s. 54; Neisser, s. 350 (29 VIII 1724–11 III 1725).

²⁶⁸ NM 78, s. 78.

²⁶⁹ NM 88, s. 69; Neisser, s. 350 (27 IV 1726–25 X 1732).

²⁷⁰ NM 78, s. 78.

²⁷¹ NM 88, s. 63; Neisser, s. 350 (17 I 1729–24 XII 1729).

²⁷² NM 78, s. 78.

²⁷³ NM 88, s. 66; Neisser, s. 350 (19 XII 1730–25 VI 1731).

²⁷⁴ NM 78, s. 78.

²⁷⁵ NM 88, s. 76; Neisser, s. 350 (19 X 1733–20 IX 1735). Zob. panegiryk żałobny KM a.fol.7, adl.137, 4223.

65. Anna VIII

- chrzest: 1 I 1737²⁷⁶
- wyszła za mąż za swojego kuzyna Jakuba IX Gieringa, piwowara
- śl. 1758 (zob. nr 71)

66. Elżbieta VII

- chrzest: 21 X 1739²⁷⁷
- wyszła za mąż za Jakuba Fengerę, kupca (śl. 1759 r.)²⁷⁸
- urzędy męża: członek III Ordynku (1758–1761) i ławnik przedmiejski (1758–1761); w późniejszych latach pełnił również funkcje ławnika staromiejskiego (1761–1767), rajcy (1767–1793), wicekamłarza (1680–1682) i wreszcie starszego rajcy (1792–1793)²⁷⁹

Pokolenie VI

67. Katarzyna V

- chrzest: 16 I 1718²⁸⁰
- pogrzeb: 22 I 1741²⁸¹
- zmarła jako panna

68. Jan IV

- chrzest: 31 VIII 1719²⁸²
- pogrzeb: 23 X 1748²⁸³
- zawód: piwowar²⁸⁴
- urzędy: ławnik nowomiejski (1747–1748)²⁸⁵

²⁷⁶ NM 78, s. 78; Neisser, s. 350 (30 XII 1736).

²⁷⁷ Neisser, s. 350 (17 X).

²⁷⁸ W latach 1770–1781 trzymał on obok wdowy po Antonim, Annie Giering, z d. Reuter, część domu przy ul. św. Katarzyny 205a (obecnie ul. św. Katarzyny 3). W latach 1780–1781 1/3 domu posiadała także wdowa po Jakubie Antonim, Anna Florentyna z domu Proffe. Ona też w roku 1781 odkupiła pozostałe części domu. Zob. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok R-1, s. 30. AMKZ 2192.

²⁷⁹ J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 223.

²⁸⁰ NM 78, s. 78.

²⁸¹ NM 88, s. 30; Neisser, s. 326 (25 I 1718–24 I 1741). Zob. panegiryk żałobny KM a.fol.7, adl. 213, 4299. Zmarła jako panna.

²⁸² NM 78, s. 78.

²⁸³ Neisser, s. 326.

²⁸⁴ VBTB, s. 73.

²⁸⁵ J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 225.

– wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie²⁸⁶; Uniwersytet w Królewcu (1740)²⁸⁷

– majątek: od 1740 parcela nr 266 przy ul. Sedlarskiej²⁸⁸

– uwagi: zmarł jako kawaler

69. Dorota VII

– chrzest: 6 XI 1721²⁸⁹

– pogrzeb: 22 V 1722²⁹⁰

70. Dorota VIII

– chrzest: 26 X 1723²⁹¹

– pogrzeb: 29 VI 1725²⁹²

71. Jakub IX

– chrzest: 18 IV 1726²⁹³

– pogrzeb: 1 XII 1765²⁹⁴

– zawód: piwowar²⁹⁵

– urzędy: ławnik nowomiejski (1752–1765)²⁹⁶

– w 1758 r. ożenił się ze swoją kuzynką, Anną VIII Giering, córką Antoniego, piwowara

– miał 3 dzieci: dwóch synów i 1 córkę (nr 74–76)

– majątek: 1749 – współwłaściciel domu przy ul. św. Katarzyny 193²⁹⁷; od 1748 r. – dom przy ul. Sadlarskiej 266²⁹⁸

---

²⁸⁶ *Metryka*, t. 2, nr 9141.

²⁸⁷ *Die Matrikel der Albertus-Universitaet zu Koenigsberg in Preussen 1544–1829*, Bd. 3, hrsg. G. Erler, Leipzig 1917, s. 131.

²⁸⁸ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 64, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 7.

²⁸⁹ NM 78, s. 78.

²⁹⁰ NM 88, s. 49; Neisser, s. 326 (3 IX 1721–20 V 1722).

²⁹¹ NM 78, s. 78.

²⁹² NM 88, s. 54; Neisser, s. 326 (23 IX 1723–24 VI 1725).

²⁹³ NM 78, s. 78; Neisser, s. 326.

²⁹⁴ NM 88, s. 165.

²⁹⁵ VBTB, s. 82.

²⁹⁶ J. Dygdała, *Urzednicy...*, s. 225.

²⁹⁷ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok N-1, s. 20, AMKZ 2576.

²⁹⁸ *Ibid.*, Blok P-1, s. 64, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 7. Po jego śmierci trzymała go wdowa po nim, Anna (1766–1778).

72. Daniel V

- chrzest: 22 XII 1728²⁹⁹
- pogrzeb: 19 XII 1729³⁰⁰

73. Maria

- chrzest: 15 IX 1730³⁰¹
- pogrzeb: 14 IV 1741³⁰²

Pokolenie VII

74. Jan Antoni II

- chrzest: 13 III 1760³⁰³
- pogrzeb: 1808
- zawód: uczoney
- urzędy: ławnik nowomiejski (1787), rajca (1792–1793)³⁰⁴, radca policji w tzw. Zespolonym Magistracie, nowym pruskim zarządzie miasta pełnił (1794)
  - wykształcenie: Gimnazjum Toruńskie³⁰⁵, Uniwersytet w Lipsku (1778), Uniwersytet w Getyndze (1779)³⁰⁶
  - majątek: od 1771 r. – dom przy ul. św. Katarzyny 193³⁰⁷; od 1765 – dom przy ul. Sadlarskiej 266³⁰⁸; 1784–1806 – kamienica przy ul. Szerokiej nr 445³⁰⁹; 1800 – dom przy ul. Łaziennej.75³¹⁰

²⁹⁹ NM 78, s. 78.

³⁰⁰ NM 88, s. 63; Neisser, s. 326 (21 XII 1728–14 XII 1729).

³⁰¹ NM 78, s. 78.

³⁰² NM 88, s. 90; Neisser, s. 326 (12 IX 1730–9 IV 1741).

³⁰³ NM 78, s. 78.

³⁰⁴ J. Dygdała, *Urzędnicy...*, s. 225.

³⁰⁵ *Metryka*, nr 9853.

³⁰⁶ P/Studenci Ark.1 460.

³⁰⁷ Dom odziedziczył po dziadzie Janie II. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok N-1, s. 20, AMKZ 2576A. Obecnie ul. św. Katarzyny 6.

³⁰⁸ Sprzedał go w 1801 r. kupcowi Janowi Gersmanowi. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok P-1, s. 64, AMKZ 2191A. Obecnie ul. Królowej Jadwigi 9.

³⁰⁹ K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok N, s. 57, AMKZ 2903. Obecnie ul. Szeroka 34.

³¹⁰ Po zakupie przeprowadził się doń i mieszkał w nim do śmierci. K. Mikulski, *Właściciele...*, Blok T, s. 6, AMKZ 1838. Obecnie ul. Łazienna 3.

– uwagi: był jednym z najaktywniejszych członków toruńskiej loży masonskiej „Zum Bienenkorb”. Jego dom przy ul. św. Katarzyny na dłuższy czas stał się jej siedzibą³¹¹. Jan Antoni II nie ożenił się i zmarł bezpotomnie³¹².

75. Anna Dorota

- chrzest: 13 XI 1761³¹³
- pogrzeb: 14 II 1764³¹⁴

76. Jakub X

- chrzest: 25 VII 1764³¹⁵
- pogrzeb: 12 III 1769³¹⁶

Analiza demograficzna

Na podstawie przedstawionej powyżej genealogii oraz strategii matrymonialnej rodziny Gieringów można wyciągnąć kilka ogólnych wniosków dotyczących jej kondycji demograficznej oraz społecznej. W kolejnych partiach tekstu skupimy się na prezentacji tych wskaźników demograficznych, dzięki którym rozszerzą się możliwości interpretacji jej rozwoju demograficznego. Skoncentrujemy się mianowicie na: 1) analizie liczby i struktury zgonów oraz określeniu przeciętnego wieku zmarłych ogółem i w zależności od płci, 2) określeniu przeciętnego wieku zawierania pierwszych małżeństw w zależności od płci, 3) określeniu wskaźników reprodukcji demograficznej (przeciętna dzietność kobiet), oraz 4) określeniu okresu płodności kobiet z tej rodziny. Ponadto nasze analizy podporządkowane zostaną ustaleniu charakteru koligacji rodziny Gieringów oraz ich zasięgu społecznego (mierzonego

---

³¹¹ K. Mikulski, *Początki zaboru pruskiego (1793–1806)*, [w:] *Historia Torunia*, pod red. M. Biskupa, t. III, cz. 1: *W czasach zaboru pruskiego (1793–1920)*, Toruń 2003, s. 12, 34.

³¹² A. Kardas twierdzi, iż miał on przedwczesnie zmarłego syna – Carla Traugutta (zob. teżej, op.cit., s. 145, przyp. 1104). W rzeczywistości Carl Traugutt był synem kupca Jana Samuela Gieringa i Justyny Renaty Kattersbach (SM 31, s. 28; SM 24, s. 87).

³¹³ NM 78, s. 665.

³¹⁴ NM 88, s. 157.

³¹⁵ NM 78, s. 708.

³¹⁶ NM 88, s. 182.

statusem społecznym rodzin współmałżonków), a także stopnia scholaryzacji jej przedstawicieli³¹⁷.

Śmiertelność w rodzinie Gieringów

Przeciętny wiek zgonu członków rodziny Gieringów w latach 1627–1807 wyniósł 24,2 lata. W przypadku mężczyzn jego średnia wartość to 27,85 lat. W przypadku kobiet – 21,48 lat. Tak niewysoki przeciętny wiek śmierci podyktowany jest faktem, iż w szacunkach zostały uwzględnione zgony dzieci do lat osiemnastu. Jeżeli w obliczeniach pominiemy tę grupę wiekową, wtedy średni wiek zgonu wzrośnie do 55,1 lat w przypadku mężczyzn oraz 38,9 lat w przypadku kobiet. Przy czym spośród mężczyzn najdłużej żyli Jakub III – 84 lata i Jan III – 78 lat. Natomiast wśród kobiet dwie córki Jakuba III: Regina VI – 70 lat oraz Katarzyna III – 66 lat, a także córka Filipa I, Regina II – 67 lat. Analiza przeciętnego wieku śmierci przy wyeliminowaniu wpływu nadumieralności dzieci wyraźnie wskazuje na społeczne konsekwencje tego zjawiska; te jednostki, które osiągnęły wiek sprawny, dożywały zazwyczaj starości.

Udział dzieci w strukturze zgonów wyniósł ponad 32%. Zjawisko to można wiązać z pogarszaniem się jakości życia mieszkańców Torunia oraz klęskami elementarnymi (np. zarazy, głód), których negatywne efekty musiały najdotkliwiej odbijać się na rocznikach najmłodszych.

---

³¹⁷ Jak słusznie zauważają J. Dygdała i K. Mikulski, rzeczywista pozycja rodziny nie zawsze zależała od urzędów sprawowanych przez jej członków. O wysokim statusie rodziny decydowały także takie czynniki, jak np. jej stan majątkowy, wpływy polityczne (zakres posiadanej władzy), koligacje rodzinne, wykształcenie poszczególnych członków czy potencjał biologiczny. Pozycja społeczna jednej i tej samej rodziny zmieniała się w zależności od zastosowanego kryterium gradacji. Jedyne przez zastosowanie różnych systemów gradacji można określić pozycję społeczną danej grupy w sposób mniej więcej obiektywny. Zob. J. Dygdała, K. Mikulski, *Zmiany w elicie władzy Prus Królewskich w XV–XVIII wieku (czynniki awansu, trwania i upadku)*, [w:] *Szlachta i ziemiaństwo na Pomorzu w dobie nowożytnej XVI–XX w. (Przemiany struktur wewnętrznych)*. Materiały sympozjum w Toruniu, 9 IV 1992 r., red. J. Dygdała, Toruń 1993, s. 9. O gradacji syntetycznej zob. S. Ossowski, *O strukturze społecznej*, Warszawa 1982, s. 148–163.

szych. Uwaga ta jest o tyle istotna, o ile Gieringowie należeli do wyższych warstw mieszczaństwa, a mimo to nie potrafili uchronić swoich potomków przed przedwczesną śmiercią. Na kobiety, które osiągnęły więcej niż 18 lat, czyhało natomiast inne niebezpieczeństwo – śmierć w położu, która w epoce przedindustrialnej była najczęstszą przyczyną zgonu kobiet w wieku rozrodczym. W położu z pewnością umarła Anna V, córka Jakuba I.

Najliczniej przedstawiciele rodziny Gieringów umierali w latach największych zaraz, a także w okresach bezpośrednio je poprzedzających oraz tuż po nich następujących. W latach 1650–1670 zmarło 11 członków rodziny, natomiast między rokiem 1700 a 1720 – 7. Obydwa nasilenia umieralności spowodowane były epidemiami dżumy z lat 1655–1660 oraz 1708–1710, a także towarzyszącymi im drożyzną i klęskami głodu. Kolejny wzrost liczby zgonów obserwujemy w III i IV dekadzie XVIII w. – 11 zgonów. Tym razem ich liczba wynikała z obniżającego się poziomu egzystencji w mieście.

Przeciętny wiek nupturientów: kobiety

Na siedemnaście zidentyfikowanych małżeństw córek z rodziny Gieringów wydanych po raz drugi za mąż zostało 6 z nich (35,3%), a jedna po raz trzeci (5,9%). Przeciętny wiek zawarcia pierwszego małżeństwa to 25,31 lat³¹⁸. Najczęściej jednak – trzy razy, Gieringówny wychodziły po raz pierwszy za mąż w wieku 23 lat (23,1%). Wartości skrajne to 15 i 17 lat dla córek Jerzego I oraz 35 i 36 lat dla córek Jakuba III. Córki Gieringów pięciokrotnie wychodziły po raz pierwszy za mąż za piwowarów (29,4%) i kupców (29,4%) oraz trzy razy za sukienników (17,6%). Pozostali pierwsi mężowie to mistrzowie rzemieślniczy: rzeźnik, rymarz, kaletnik i piekarz. Mężowie Gieringów nie pełnili wysokich funkcji we władzach miejskich – jedynie sześciokrotnie możemy wśród nich odnotować urzędników miejskich. W pięciu przypadkach to właśnie ożenek zagwarantował im wejście do miej-

---

³¹⁸ Przeciętny wiek pierwszego zamążpójścia w latach 1636–1700 to 21,65 lat dla córek piwowarów i 22,64 dla córek kupców oraz 22,15 dla kobiet z gminy luteirańskiej w ogóle. Zob. K. Mikulski, *Regres demograficzny w Toruniu w XVII wieku w świetle analizy małżeństw luteranów*, [w:] *Przełomy w historii*, Toruń 1999, s. 312, tab. 3.

skiej administracji. I tak awansowali oni w jednym wypadku na ławnika SM i NM, w drugim na ławnika i rajcę NM, pozostali mężowie byli natomiast ławnikami NM. Wyjątek stanowił jedynie mąż Elżbiety VII, córki Antoniego I, Jakub Fenger, syn Jana Fengera, ławnika staromiejskiego. Ten miał podobny status społeczny do współmałżonki i jeszcze przed ślubem został członkiem III Ordynku oraz ławnikiem przedmiejskim. Nie wiadomo, niestety, jak potoczyłyby się losy mężów Katarzyny V, córki Jana III, oraz Doroty IV, córki Jakuba III, które zmarły kolejno w 23 i 26 roku życia jako panny. Jako panna umarła także 73-letnia córka Jerzego I, Krystyna.

Tabela 1

Wiek zawierania pierwszych małżeństw przez Gieringówny w latach 1630–1760 (N=13)

Lata	1630/ /1639	1640/ /1649	1650/ /1659	1660/ /1669	1670/ /1679	1680/ /1689	1690/ /1699	1700/ /1709	1750/ /1759
Wiek	15 l., 17 l.	19 l.	20 l., 23 l., 26 l., 23 l.	28 l.	32 l.	30 l.	36 l.	35 l.	20 l.

N – liczba analizowanych przypadków

Warto zaznaczyć, że w badanym okresie w sposób wydatny wydłużał się wiek zawierania pierwszego małżeństwa przez kobiety z analizowanej rodziny (tab. 1). Proces ten spowodowany był rosnącą pozycją rodziny w mieście. Gieringowie mogli zwlekać z zamążpójściem córek, albowiem wysoki status społeczny, jaki posiadała rodzina, gwarantował stałe zainteresowanie ich potomstwem. Symptomatyczny jest tutaj przypadek Elżbiety VII, która wydana została za mąż w wieku 20 lat, w roku śmierci ojca.

Pomimo faktu uprzywilejowania na rynku matrymonialnym Gieringów kupców oraz piwowarów, obserwujemy pewną dowolność w sposobie doboru pierwszych mężów dla ich córek. Zamożni Gieringowie mieli większe możliwości manewru matrymonialnego, nie zadowalając się tylko koligacjami w najbliższym kręgu zawodowym.

Blisko 42% pierwszych małżeństw dokonywało się w obrębie pozostałych cechów. Niemniej jednak dobór kolejnych małżonków był już w 66% zdeterminowany zawodem pierwszego męża. Cech sprawował niemalże pełną kontrolę nad kolejnymi zamążpójściami wdów – mamy tu zatem do czynienia z wyraźnym procesem zawężania społecznych wyborów matrymonialnych kobiet. Czterokrotnie Gieringówny wychodziły powtórnie za mąż za przedstawiciela cechu pierwszego męża: sukiennika, kaletnika, piwowara i kupca. Dwie z nich natomiast zostały skojarzone z funkcjonariuszami kościelnymi: organistą i pastorem. Przeciętny wiek zawarcia drugiego małżeństwa to 38 lat³¹⁹. Wartości skrajne to 27 lat³²⁰ w dwóch przypadkach (Elżbieta II, Anna V) i 50 lat w jednym (Barbara I). W przypadku Barbary I należy ponadto odnotować, iż było to małżeństwo z obcym spowodowane najprawdopodobniej niewielką atrakcyjnością wdowy dla rdzennych mieszkańców Torunia, gdyż ta ze względu na swój wiek nie mogła zapewnić potomstwa. Wśród córek z analizowanej rodziny mamy tylko raz do czynienia z trzecim ożenkiem. 33-letnia wdowa po organiście, Elżbieta II, wydana została za piwowara³²¹.

Dla trzynastu z córek Gieringów, których potomstwo jest uchwytnie w źródłach, średni okres płodności wyniósł 5 lat, a średnia wartość płodności – 1,63. Wartości skrajne stanowią jeden rok i 13 lat w przypadku czasu płodności oraz 1,0 i 3,67 w przypadku dzietności. Zarówno dzietność jak i okres prokreacji były mierzone od momentu zawarcia pierwszego małżeństwa do momentu zakończenia tych procesów, bez względu na kolejne ożenki.

Po wstępnej analizie tabeli nr 2 możemy wysunąć następujące wnioski. Krótki okres prokreacji u córek Gieringów w I. połowie XVII w. był spowodowany niskim poziomem życia, który często skutkowałam zgonem w połoгу. Przed przedwczesną śmiercią nie chroniła bowiem ani za-

---

³¹⁹ Przeciętny wiek zawierania drugiego małżeństwa przez kobiety z gminy luteńskiej w Toruniu w latach 1636–1700 to 32,43 lata. Zob. K. Mikulski, *Regres demograficzny...*, s. 312.

³²⁰ Obydwie wdowy straciły swoich mężów w wyniku zarazy z lat 1655–1660.

³²¹ Przeciętny wiek zawierania trzeciego małżeństwa przez kobiety z gminy luteńskiej w Toruniu w latach 1636–1700 to 39,13 lat. Zob. K. Mikulski, *Regres demograficzny...*, s. 312.

Tabela 2
Dzietność i płodność córek z rodziny Gieringów

Imię	Daty życia	Dzieci	Okres płodności	Płodność
Agnieszka I, córka Krzysztofa I	?-a. 1621	1 (1M)	1	1,0
Anna I, córka Krzysztofa I	?-a. 1610	1 (1M)	1	1,0
Anna III, córka Jerzego I	1620-≥ 29 lat	4 (3K, 1M).	7	1,75
Barbara I, córka Jerzego I	1621-≥28 lat	bd.	bd.	bd.
Anna V, córka Jakuba I	1632-1664	3 (2M, 1K)	4	1,33
Regina IV, córka Jakuba I	1634-1662	bd.	bd.	bd.
Katarzyna I ³²² , córka Jakuba I	1646-1683	3 (3M)	4	1,33
Małgorzata II, córka Filipa I	1622-≥26 lat	1 (1K)	1	1,0
Regina III, córka Filipa I	1626-1693	8 (8M)	13	1,86
Zuzanna, córka Filipa I	1632-≥40 lat	3 (2M, 1K)	11	3,67
Elżbieta II, córka Filipa I	1634-1705	5 (2M, 3K)	11	2,2
Anna VI, córka Jakuba III	1653-≥33 lat	2 (1M, 1K)	5	2,5
Regina VI, córka Jakuba III	1659-1729	3 (1M, 2K)	5	1,67
Katarzyna III, córka Jakuba III	1667-1733	3 (1M, 2K)	5	1,67
Elżbieta VII, córka Antoniego I	1739-?	bd.	bd.	bd.
Anna VIII, córka Antoniego I	1737-?	3 (2M, 1K)	4	1,33

a – po/około, K – kobiety, M – mężczyźni, bd. – brak danych

³²² Być może wpis w księdze chrztów MP I, s. 403, z dnia I I 1663 dotyczy jej nieślubnego dziecka.

możność, ani przynależność do wyższych warstw społecznych. Niemniej jednak wydłużanie się okresu płodności, towarzyszące wzrostowi gospodarczemu, wcale nie powodowało zwiększania się liczby urodzeń. Wyjątek stanowi tylko Regina III, która urodziła ośmiu synów. Przy zmniejszającej się średniej liczbie potomstwa i nadal krótkim okresie płodności w 2. połowie XVII w. i początkach wieku XVIII prowadziło to do konkluzji, iż ograniczanie prokreacji mogło być motywowane nie tylko względami biologicznymi i gospodarczymi, lecz także społecznymi.

Przeciętny wiek nupturientów: mężczyźni

Wśród 17 zidentyfikowanych męskich nosicieli nazwiska Giering, którzy dożyli wieku sprawnego, możemy wyróżnić po jednym sukienniku i rzeźniku, dwóch kupców, 13 piwowarów oraz jednego uczonego. Trzy pierwsze zajęcia wiążą się z próbą stabilizacji zawodowej rodziny zaraz po przybyciu do miasta. Natomiast zawód *uczony* potwierdza twierdzenie, iż „znaczna część członków cechu [piwowarów – K.P.] z początkiem XVIII w. nie miała już prawie związku z bezpośrednią produkcją piwa i podtrzymywała tylko przynależność do cechu na zasadzie tradycji, osobiście zasilając tworzącą się elitę urzędniczą, inteligencję”³²³.

W przypadku siedmiu synów Gieringów można ustalić wiek zawarcia pierwszego małżeństwa. Średnia wieku wyniosła 29,3 lat³²⁴, przy czym wartości skrajne to 24 lata dla Jana II oraz 37 lat dla Antoniego I. Jeden z Gieringów – Jan IV, nigdy się nie ożenił. Przeciętny wiek pierwszej żony to 23 lata (N=7). Wartości skrajne to 17 lat w przypadku żony Jakuba I oraz 40 lat w przypadku żony Jana II. Średnia różnica

---

³²³ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 83. Jak zauważa J. Wojtowicz: „pomorska inteligencja mieszczańska przez swoje pochodzenie [...], koligacje rodzinne, stosunki towarzyskie i gospodarcze związana była jak najściślej [...] z patrycjatem”, tenże, *Mieszczaństwo pomorskie w epoce Oświecenia*, [w:] *Szkice z dziejów Pomorza. Pomorze nowożytnie*, red. G. Labuda, S. Hoszowski, Warszawa 1959, s. 373.

³²⁴ Przeciętny wiek zawarcia pierwszego małżeństwa przez mężczyzn z gminy luterańskiej w Toruniu w latach 1636–1700 wśród piwowarów wyniósł 27,82 lata. Zob. K. Mikulski, *Regres demograficzny...*, s. 313.

wieku między nupturientami wyniosła 10,4 lat (N=5). Najmniejsza różnica wystąpiła w przypadku Jakuba VI i Katarzyny II Kircheisen – 4 lata. Największa w przypadku Antoniego I i Anny VI Reuter – 17 lat. Późny wiek ożenku Antoniego był spowodowany jego długotrwałą nieobecnością w Toruniu związaną ze studiami oraz aktywną działalnością polityczną po powrocie do miasta. Tylko jeden z Gieringów – Jan II, był młodszy od swojej małżonki, podwójnej wdowy – Doroty V Baumgart. Różnica wieku wyniosła w tym wypadku 20 lat.

Po raz drugi Gieringowie żenili się trzykrotnie. Byli to protoplasta rodu – Krzysztof I, oraz Jakub III i Jakub VI. Tylko w jednym z wyżej wymienionych przypadków udało się określić wiek małżonki w chwili zamążpójścia. Elżbieta V Krohnenberger miała 28 lat, kiedy wychodziła za Jakuba III. Co także warto zaznaczyć, powtórnie za mąż wyszła tylko jedna z owdowiałych żon Gieringów. Była to Agnieszka II Waschlager, wdowa po Danielu, który zmarł wskutek zarazy 1629 r. Jej drugim mężem został Jakub Austen, kupiec i rajca staromiejski. Jedyne żyjące dziecko z pierwszego małżeństwa Agnieszki po osiągnięciu wieku sprawności opuścił Toruń i przeniósł się na stałe do Królewca. Potwierdza to twierdzenie, iż „powtórne zamążpójście wdowy, stanowiło poważne zagrożenie dla przyszłości dzieci z pierwszego małżeństwa, [albowiem – K.P.] ich interesy chronił tylko brak potomstwa z drugiego związku i długie życie matki”³²⁵. Do Królewca wyjechali także najprawdopodobniej wszyscy synowie Krzysztofa I z pierwszego małżeństwa.

Spośród 17 żon Gieringów, których pochodzenie społeczne jest uchwytnie w źródłach, 7 było córkami piwowarów (41,2%), 5 – kupców (29,4%), 2 – czerwonoskórników (11,8%) oraz 1 – pastora. W przypadku pozostałych małżonek nie potrafimy podać zawodu ojca. Gieringowie faworyzowali wśród kandydatek na żony przedstawicielki najbogatszych cechów. Ponadto wybierali oni przede wszystkim córki urzędników miejskich, co zapewniało im szeroki zasięg koligacji rodzinnych na odpowiednio wysokim poziomie społecznym. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na stopniowy wzrost znaczenia analizowanej

---

³²⁵ K. Mikulski, *Strategie rodzinne rzeźników toruńskich w XVII–XVIII wieku*, Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych, t. LXII, 2002, s. 81.

rodziny, obserwowany właśnie przez pryzmat związków małżeńskich jej męskich przedstawicieli. W pierwszych pokoleniach Gieringowie żenili się z córkami osób pełniących tylko po jednym urzędzie (ławnicy NM albo SM). W następnych – wybierali potomstwo osób o jasno zdefiniowanej, wysokiej pozycji majątkowej, piastujących więcej niż jedną funkcję w samorządzie miejskim. W tym kontekście niezmiernie interesujące wydaje się, po pierwsze, małżeństwo Jakuba Antoniego z Anną Florentyną Proffe, oraz po drugie, małżeństwo pomiędzy kuzynostwem Anną VII i Jakubem IX. Ojciec Anny Florentyny Proffe zasiadał razem z jej teściem – Antonim I, w deputacji budowy zboru luterańskiego w Starym Mieście Torunia i był jego najbliższym stronnikiem w walce o nową luterańską świątynię. Natomiast w przypadku drugim obydwaj ojcowie nupturientów, wyżej wspomniany Antoni I oraz Jan III, piastowali najwyższe funkcje w samorządzie miejskim.

Tabela 3.
Dzielnosc i płodność żon w rodzinie Gieringów

Pokolenie	Imię	Daty życia	Dzieci	Okres płodności	Płodność
I	ż. Krzysztofa I, anonim	bd.	5 (3M, 2K)	bd.	bd.
I	ż. Krzysztofa I, Regina I Kojewe	bd.	5 (4M, 1K)	bd.	bd.
II	ż. Jerzego I, Elżbieta I Schaeffer	bd.	6 (2M, 4K)	9	1,5
II	ż. Daniela I, Agnieszka II Wachslager	bd.	2 (2M)	2	1,0
II	ż. Filipa I, Małgorzata I Rumpler	bd.	8 (2M, 6K)	23	2,88
II	ż. Jakuba I, Anna I Rumpler	1606–1656	10 (2M, 8K)	16	1,6
III	ż. Jakuba II, anonim	bd.	1 (1K)	bd.	bd.
III	ż. Jerzego II, Ursula Rechenberger	bd.	0	bd.	bd.

III	ż. Jakuba III, Regina V Auschwitz	1632–1676	11 (7M, 4K)	19	1,73
III	ż. Jakuba III, Elżbieta V Krohnenberg	1742–1710	3 (2M, 1K)	10	3,33
IV	ż. Jakuba VI, Katarzyna II Kirchner	1661–1706	6 (5M, 1K)	17	2,83
IV	ż. Jakuba VI, Konstantyna Oloff	bd.	0	bd.	bd.
IV	ż. Antoniego I, Anna VI Reuter	1702–1770	8 (4M, 4K)	17	2,13
IV	ż. Jana II, Dorota V Baumgart ³²⁶	bd.	0	bd.	bd.
V	ż. Jana III, Dorota VI Jacob	1698–1771	7 (3M, 4K)	12	1,7
V	ż. Jakuba IX, Anna VIII Giering	1737	3 (2M, 1K)	4	1,33
VI	ż. Jakuba Antoniego, Anna F. Proffe	bd.	0	bd.	bd.

Średnio na jedną parę małżeńską³²⁷ przypadało 5 dzieci. Najwięcej dzieci spłodzili Jakub III – 14 oraz Krzysztof I i Jakub I – po 10; najmniej Jakub II – 1. Łącznie w 6 pokoleniach Gieringowie doczekali się 75 potomków – 38 synów i 37 córek. Spostrzeżenia te są o tyle istotne, o ile „podstawowym czynnikiem konserwującym polityczną i społeczną pozycję rodziny [w dobie nowożytnej] – K.P.] był jej potencjał biologiczny. Brak męskich potomków stanowił naturalną barierę zapewnienia rodzinie trwalszej pozycji w elicie politycznej”³²⁸. I tak np. brak męskiego potomka Filipa I był przyczyną wygaśnięcia jednej z gałęzi rodu.

Przeciętny okres płodności wyniósł dla żon Gieringów 12,9 lat (N=10). Wielkość dzietności wahała się od 1,0 do 2,88. Z przyczyn

³²⁶ Co interesujące, także dwa poprzednie małżeństwa Doroty Baumgart pozostały bezdzietne.

³²⁷ Pod rozwagę braliśmy tylko te małżeństwa, z których narodził się co najmniej jeden potomek. Ponadto, trzy razy mieliśmy do czynienia z podwójnymi małżeństwami, z których każde liczyliśmy oddzielnie.

³²⁸ J. Dygdała, K. Mikulski, *Zmiany w elicie władzy Prus królewskich w XV–XVIII wieku (czynniki awansu, trwania i upadku)*, s. 21.

biologicznych (wiek żony) dzieci nie mógł mieć tylko Jan II. Natomiast bezdzietne małżeństwo Jakuba Antoniego z Anną Florentyną Proffe ogarnęło raczej „prokreacyjne lenistwo” powodowane propagowanym wśród warstw oświeconych stylem życia, aniżeli problemy związane z naturalnym cyklem rozwoju człowieka. Nie wiadomo, niestety, jak potoczyłyby się losy Jana IV, który umarł w 29 roku życia, jeszcze przed ślubem.

Stosunek do wykształcenia

Jak zauważa Krzysztof Mikulski, „największy wpływ na mobilność społeczną członków społeczeństwa stanowego w miastach w XVII–XVIII w. miało wykształcenie. Pozwalało ono na przełamywanie barier społecznych i dawało dostęp do elity władzy czy elity intelektualnej osobom wywodzącym się [nawet – K.P.] z nizin społecznych”³²⁹.

Gieringów cechował z całą pewnością pozytywny stosunek do kształcenia synów. Bardzo szybko – bo już w drugim pokoleniu – odkryli oni, iż wykształcenie może stanowić istotny czynnik awansu społecznego, gwarantując ich dzieciom przeniknięcie do wyższych warstw mieszczaństwa. Aż 11 z ich potomków uczyło się w gimnazjum toruńskim.

Co więcej, pięciu przedstawicieli analizowanej rodziny pobierało nauki na uniwersytetach niemieckich, z czego aż 4 na dwóch uczelniach. Gieringowie po ukończeniu studiów nie wybierali się jednak nigdy w „podróżę uczone” po Europie, co było przecież charakterystycznym zjawiskiem dla synów najbogatszych przedstawicieli toruńskiego patrycjatu³³⁰. Zaraz po odbyciu studiów powracali oni do Torunia lub – co o wiele rzadsze – zatrudniali się w służbie pruskich panów.

---

³²⁹ K. Mikulski, *Strategie rodzinne rzeźników...*, s. 81.

³³⁰ I tak np. spośród członków rodzin „nowych mieszczan” podróżę uczone odbywał m.in. J.H. Zernecke. Por. J. Serczyk, *J.H. Zernecke, historyk toruński*, [w:] *Wybitni ludzie dawnego Torunia*, red. M. Biskup, Toruń 1982, s. 99; tenże, *Kronikarz toruński J.H. Zernecke i jego warsztat historiograficzny*, [w:] *Z dziejów nauki polskiej. Księga pamiątkowa TNT (1875–1975)*, red. A. Hutnikiewicz, Toruń 1975, s. 106 i nn.

Tabela 4³³¹

Wykształcenie a sprawowane przez nich urzędy

Imię	Gimnazjum	Uczelnia 1	Uczelnia 2	Pierwszy urząd	Ostatni urząd
Daniel I	1605 r.	–	–	Ławnik NM 1622	Sędzia 1629
Jerzy II	1626 r.	Królewiec 1638	Lejda 1640	Ławnik NM 1658	Rajca 1678–1673
Jakub II	1626 r.	–	–	(sługa miejski)	–
Daniel II	1634 r.	bd.	bd.	(wyemigrował do Królewca)	
Jakub III	1641 r.	–	–	Ławnik NM 1656–1680	Rajca 1680–1711
Jakub VI	1663 r.	–	–	–	–
Jan III	1696 r.	–	–	III Ordynek 1720	Burmistrz 1762
Antoni I	1698 r.	Lipsk 1704	Halle 1705	III Ordynek 1718	Burmistrz 1738–1759
Jan IV	1734 r.	Królewiec 1740	–	Ławnik NM 1747–1748	
Jakub Antoni	1734 r.	Jena 1744	Lejda 1746	Ławnik NM 1750	Rajca 1766–1780
Jan Antoni II	1770 r.	Lipsk 1778	Getynga 1779	Ławnik NM 1787	Rajca 1792–1793

Piwowarzy w latach 1601–1793 stanowili trzecią pod względem dbałości o wykształcenie synów grupę zawodową w mieście, plasując się zaraz za kupcami i aptekarzami (liczonymi łącznie) oraz *uczonymi*³³². Tabela nr 4 obrazuje kariery urzędnicze wykształconych przedstawicieli analizowanej rodziny. Swoją karierę polityczną zaczynali oni albo w Ławie Nowomiejskiej, albo w III Ordynku. Umierali piastując co najmniej urząd rajcy miejskiego. Jedyńie synowie Jakuba III z pierwszego małżeństwa – Jakub VI i Jan II – ze względu na długowieczność

³³¹ Za: kartoteka M. Pawlaka oraz *Die Matrikel der Albertus-Universitaet zu Konigsberg in Preussen 1544–1829*, zob. przyp. 287, s. 131, 132.

³³² Por. K. Mikulski, *Strategie rodzinne rzeźników...*, s. 83.

ojca nigdy nie weszli do Rady. W Toruniu obowiązywało bowiem ogłoszone w 1523 r. *Reformatio Sigismundi*, którego art. 37 wyraźnie zastrzegwał, iż pomiędzy dwoma rajcami ani czterema burmistrzami nie może być cielesnego pokrewieństwa³³³. Jakuba III przeżył jedynie syn z drugiego małżeństwa – Antoni I, który karierę urzędniczą rozpoczął bardzo późno, bo dopiero w 37 roku życia. W jego przypadku oraz w przypadku jego bratanka – Jana III, wykształcenie (i z całą pewnością koligacje rodzinne, a także zasługi własne) doprowadziło ich na fotel burmistrza. I tak, po uzyskaniu najwyższych wpływów politycznych Antoni starał się aktywnie współtworzyć intelektualny klimat miasta. Osiągnąwszy najwyższą godność urzędniczą w Toruniu, nadawał kierunek rozwojowi gimnazjum akademickiego.

* * *

W niniejszym artykule na podstawie zrekonstruowanej genealogii rodziny Gieringów staraliśmy się przedstawić podstawowe czynniki, które umożliwiły jej przedstawicielom awans społeczny i trwanie w gronie toruńskiej elity władzy. Zaprezentowane zostały tutaj elementy ekonomiczne, biologiczne oraz wykształcenia, a także strategie związków małżeńskich.

Zdobycie wykształcenia uniwersyteckiego, zarzucenie działalności zawodowej i zasilenie tworzącej się kadry urzędniczej stanowiły preputkę do elit władzy w XVII-wiecznym Toruniu. I tak budowane przez Gieringów fortuny pozwalały na uniwersyteckie kształcenie kolejnych pokoleń, które po powrocie do miasta zasilaly grupę kancelaryjną i zaprzestawały produkcji piwa, nadal jednak należąc do coraz bardziej ekskluzywnego cechu piwowarów³³⁴, którego interesy aktywnie reprezentowały wobec Rady. Kluczowy w przypadku Gieringów w strategii wchodzenia do elity politycznej Torunia był także postępujący zakup nieruchomości w najatrakcyjniejszych częściach miasta (stanowiły one tzw. symbole statusu), powolne przejmowanie szlacheckiego stylu życia (poprzez przyjęcie herbu, dzierżawę majątków ziemskich)

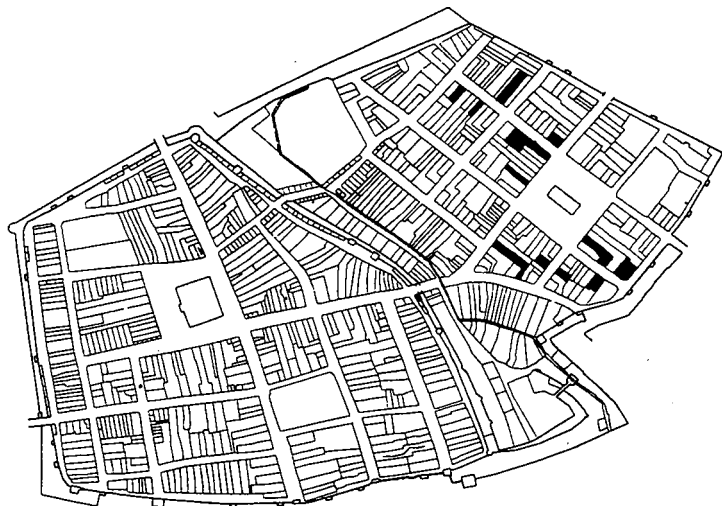
---

³³³ R. Jacobi, *Die Reformatio Sigismundi vom J. 1523*, Mitteilungen des Copenicus-Vereins H. 18, 1910, s. 21

³³⁴ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo...*, s. 208.

oraz poszerzanie zasięgu społecznego związków mężczyzn z rodziny przede wszystkim o przedstawicieli bogatego rzemiosła i urzędników miejskich³³⁵. O powolnym upadku rodziny w XVIII w. i wreszcie jej wymarciu w wieku XIX (VII pokolenie) zadecydowały więc nie względy społeczno-ekonomiczne, ale biologiczne.

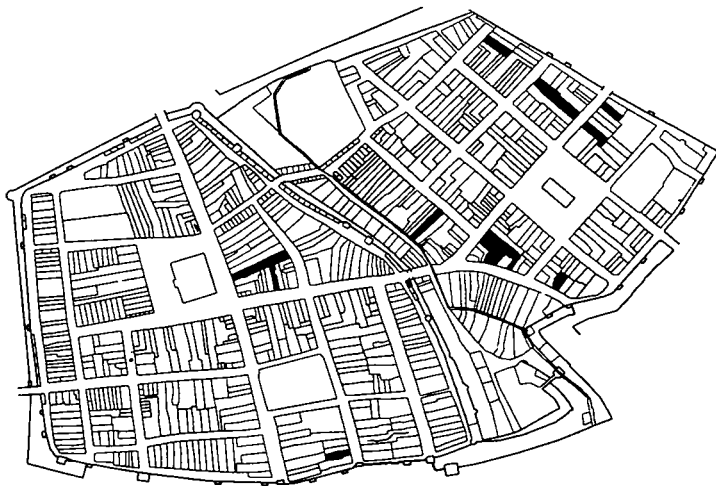
Aneks

Rys. 1. Najważniejsze nieruchomości należące do rodziny Gieringów w 2. połowie XVI w. oraz w XVII w.

---

³³⁵ Por. A. Kardas, op.cit., aneks (tab. 6, 7).

Rys. 2. Najważniejsze nieruchomości należące do rodziny Gieringów w XVIII w.